

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

MODERN KLASİKLER

MİHAİL
BULGAKOV

ŞEYTANNAME

TÜRKÇESİ ve SUNUŞ
ERDEM ERİNÇ

§

“20. yüzyılın en büyük yazarlarından...”

A. S. BYATT

Gogol, hicvini korku unsurlarından yoğurmuştu; eserleri her türlü garabetin meskeni, yaşam alanına dönmüştü. Cinler ve şeytanlar korkutup kaçan figürler değil, ana kahramanları olmuştu. Gogol'den sonra evsiz kalan üç harfilere başlarını sokacakları eserler veren de Bulgakov idi. Bir akrabalık bağıni takip etmemizi mümkün kılan da, her türlü gotik zevatın hem Gogol, hem de Bulgakov'un eserlerinde korkuturken güldürmesiydi. Hâlâ daha olanca ağırlığıyla küçük insanlarını ezen meşhur devlet bürokrasisiyle toplumsal bellekler bu iki ismin eserlerinde hesaplaştılar.

Şehre sessiz sedasız gelen müfettiş ile, şehre sessiz sedasız gelen şeytanın gözler önüne serdikleri aynıydı. En kalabalık halleriyle Mirgorod'ta arz-ı endam eden kahramanların, neşe ve enerjilerinden bir şey kaybetmeden kendilerini *Üstat ile Margarita*'da bulması tesadüfi değildi. Tıpkı *Ölü Canlar*'ın Çiçikov'unun yolculuğuna Sovyet Moskova'sında devam etmesi gibi. Biri diğerinin yıllardan ve akımlardan süzülmüş tezahürüydü.

Gogol'un mirası birisine kalmışsa, o da Bulgakov'dur.

“Bulgakov ilk büyümlü gerçekçidir.”

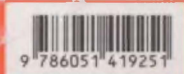
CRAIG RAINE

EVEREST

www.everestyayinlari.com

f/everestyayinlari

everestkitap

MİHAİL BULGAKOV

15 Mayıs 1891'de Kiev'de doğdu. 1916'da Kiev Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun oldu, fakat birkaç yıl sonra doktorluğu bırakarak hayatını edebiyata adadı. Kiev Şehir Tiyatrosu'nda sergilenen ilk iki oyunu büyük başarı kazandı. Moskova'ya yerleşen Bulgakov, 1922-1926 arasında oyun yazmayı sürdürdü, fakat Sovyetler Birliği'nin ideallerini yansıtmadığı gerekçesiyle oyunlarının sahnelenmesi yasaklandı. 1924'te ilk romanı *Beyaz Mubafız*'ı ve bilimkurgu öğeleri içeren *Kader Yumurtaları*'nı yazdı. 1925'te, "modern Sovyet adamı"nı hicvettiği *Köpek Kalbi*'ni tamamladı. Sanatını icra edememekten bunalan Bulgakov, 1930'da Stalin'e bir mektup yazarak yurtdışına çıkma izni istedi. Fakat bu talebi reddedilen Bulgakov'a Moskova Sanat Tiyatrosu'nda, sahne arkasında bir iş ayarlandı. 1938'de, ölümcül hastalığına yakalanmadan hemen önce başyapıtı sayılan *Üstat ile Margarita*'yı tamamladı. 1940'ta öldü. Kitap ilk olarak 1966-1967 yıllarında, *Moskva* dergisinde yayınlandı. Kitap olarak 1973'te basıldı.

ERDEM ERİNÇ

1981 yılında Manisa'da doğdu. 2003'te Erciyes Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. 2004 yılında "Mihail Bulgakov'un *Köpek Kalbi* ve *Şeytaname* Eserlerinde Grotesk Öğeler" konulu yüksek lisans tezini yazmak üzere Moskova'daki Puşkin Devlet Dil ve Edebiyat Enstitüsü'ne girdi. 2013'te "Rus Göçmen Edebiyatında İstanbul İmgesi" konulu doktora tezini vererek Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden mezun oldu. Halen Erciyes Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatı bölümünde çalışmaktadır.

MİHAİL BULGAKOV

ŞEYTANNAME

Türkçesi: Erdem Erinç

§

Yayın No 1452

Modern Klasikler 21

Şeytanname

Mihail Bulgakov

Kitabın Özgün Adı: *Diaboliad*

Yayına hazırlayan: Çiğdem Uğurlu

Ruşçadan çeviren: Erdem Erinç

Kapak tasarımı: Beste Doğan

Sayfa tasarımı: Zülal Bakacak

1. Basım: Ekim 2015

ISBN: 978 - 605 - 141 - 925 - 1

Sertifika No: 10905

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık

Matbaa Sertifika No: 12088

Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8

Bayrampaşa/İstanbul

Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI

Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İSTANBUL

Tel: (0212) 513 34 20-21 Faks: (0212) 512 33 76

e-posta: info@everestyayinlari.com

www.everestyayinlari.com

www.twitter.com/everestkitap

www.facebook.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

ŞEYTANNAME

İkizlerin Memurun Hakkından Gelmesi
Üzerine Bir Uzun Öykü

GOGOL'UN SOVYET MALI PALTOSU

Gogol'un herkesi içinden çıkaran "Palto"sunun kahramanı Akaki Akakiyeviç Başmaçkin, her edebiyatseverin kalbine ömrü boyu sızlayacak bir çizik atar. Sıradan bir memur olan Başmaçkin eskiyen paltosunun sınıfsal kimliğini ifşa etmesinden rahatsızlık duymayacak kadar mütevazı olsa da, çevresindekilerin onun görünüşünden duyduğu rahatsızlık hor görülmesine, kendisiyle dalga geçilmesine neden olur. Ancak yeni bir palto alacak parası da yoktur. İkramiyelerle denkleştirdiği parasını terzi Petroviç'e verip de diktirdiği paltosu büyük sükse yapar, toplumdaki yeri birden değişir. Düne kadar yüzüne bakmayanlar, onunla acımasızca dalga geçenler, paltosu hürmetine birden itibar etmeye başlar. Palto çalınıp da, hukuki yollarla aratmak istediğinde, kendini ortasında bulduğu sonsuz bürokratik girdap Başmaçkin'i çektikçe içine çeker, nefessiz bırakır ve öldürür. Öykünün sonunda Petersburg'un mühim bürokratlarının korkulu rüyası haline gelen bir hayalenden bahsedilir. Küçük insanın ruhani aksi büyük olur.

Edebiyatın her daim titreyen vicdanı Akaki Akakiyeviç, öykünün sonunda gotik intikamını "büyük" insanlardan göz-

lerinin yaşına bakmadan alsa da, belleklerimizde mahcup, çekingen ve hayata karşı sakar tutumuyla kalır.

“Palto” 1841’de yazılmıştı. Develer tellal, pireler berber, Dekabristlerin celladı I. Nikolay müteveffa Puşkin’in beşiğini tıngır mıngır sallar iken. “Herkesin içinden çıktığı” paltonun çuhası yıpranmış, yakası delikler içindeydi. Evvel zamanlar geçti, asri zamanlar geldi. Gogol’un mirasçısı olmayan yazar kalmadı. Ama biri vardı ki, hem gotik ana, hem de grotesk baba tarafından akrabası sayılırdı. İki de Ukrayna’da doğmuştu. Her ikisinin de kökleri, Rusya’nın evvel-i ezelden beri “söz dinlemeyen” uçarı kardeşinden besleniyordu. Gogol, hicvini korku unsurlarından yoğurmuştu; eserleri her türlü garabetin meskeni, yaşam alanına dönmüştü. Cinler ve şeytanlar korkutup kaçan figürler değil, ana kahramanları olmuştu. Gogol’dan sonra evsiz kalan üç harflilere başlarını sokacakları eserler veren de Bulgakov idi. Bir akrabalık bağı-nı takip etmemizi mümkün kılan da, her türlü gotik zevatın hem Gogol, hem de Bulgakov’un eserlerinde korkuturken güldürmesiydi. Hâlâ daha olanca ağırlığıyla küçük insanlarını ezen meşhur devlet bürokrasisiyle toplumsal bellekler bu iki ismin eserlerinde hesaplaştılar. Şehre sessiz sedasız gelen müfettiş ile, şehre sessiz sedasız gelen şeytanın gözler önüne serdikleri aynıydı. En kalabalık halleriyle *Mirgorod*’ta arz-ı endam eden kahramanların, neşe ve enerjilerinden bir şey kaybetmeden kendilerini *Üstat ile Margarita*’da bulması tesa-düfi değildi. Tıpkı *Ölü Canlar*’ın Çiçikov’unun yolculuğuna Sovyet Moskova’sında devam etmesi gibi. Biri diğerinin

yıllardan ve akımlardan süzölmüş tezahürüydü. Gogol'un mirası birisine kalmışsa, o da Bulgakov'dur.

Şeytanname 1924 yılında yazıldı. Develerin de, pirelerin de masal kahramanlarıyla dolu bir gardıroba sıkıştırıldığı, ancak deneyelliğin de hiçbir zaman görmediği ve göremeyeceği bir özgürlüğe sahip olduğu zamanlarda. İç Savaş biteli bir sene olmuştu. 1917 ile şu meşhur "tarih sahnesine" çıkan Sovyetler, rüşünü ispat etmiş, o sahnenin perdelerini yakıp, kapılarını da arkadan çivileyerek izleyicilere zoraki bir seyirlik sunmaya başlamıştı. Tiyatro, resim ve sinemada devrimin açtığı yoldan ilerleyen enikonu yeni bir sanat ortaya çıkıyordu. Özellikle sinemada bu genç soluk, sinemayı eğlence olarak gören bir dönemi kapatıp ona sanat kimliğini kazandıran bir diğere geçişin miladı olacaktı. Yeni düzen süt dişlerini edebiyata sağlam geçiriyordu. İşte o dişlerini geçirdiği yerlerdeki derin sızılar, tüm rahatsız edicilikleriyle kâh *Şeytanname*'de, kâh *Kader Yumurtaları*'nda, kâh *Köpek Kalbi*'nde anlatılıp duruyordu.

Sansürden defalarca ağzı yanan ve daha da yanacak olan Bulgakov'un yayınlanmasına ihtimal dahi vermediği *Şeytanname*, tıpkı *Kader Yumurtaları*'nın da iki sayı sonra basılacağı gibi ilk kez *Nedra Almanagi*'nda basıldı. Eseri *Nedra*'ya veren Bulgakov, verdiği gün günlüğüne, "Uzun öyküm *Şeytanname* yayınlanacak, ama sayfa başı elli rubleden fazlasını vermiyorlar... Öykü aptalca, hiçbir halta da yaramaz," cümlesini yazmıştı. Düzen borazancıları da yazarla aynı fikirdeydiler. Ancak

herkes böyle düşünmüyordu. Eseri deli saçması bulanların yanında, ondan övgüyle bahsedenler de azımsanmayacak kadar çoktu. Sonradan kurulacak edebi bir dostluğun ilk adımları da Şeytanname'nin yayınlanmasıyla atılmıştı. "Distopyaların anası" Biz'in yazarı Zamyatin, edebiyat gündemini yorumladığı yazılarından birinde *Şeytanname*'den şöyle bahsetmişti:

"*Nedra*'nın içindeki tek modern maden Bulgakov'un *Şeytanname*'si. Yazarın kompozisyonu kurarken kullandığı sağlam bir sezgisi var. Kökleriyle gündelik yaşama sıkı sıkıya sarılmış bir fantastik olay örgüsü ve aynı sinemadaki gibi hızlı görüntü değişimleri okura dünümüzü, yani 1919 ve 1920'yi içerisine alabilen az sayıdaki çerçeveden birini sunuyor (...) *Nedra*, Bulgakov ile klasik (daha doğrusu sözde klasik) masumiyetini kaybediyor. Tıpkı taşralı kız kurusunun ilk gördüğü büyük şehirli delikanlı tarafından baştan çıkarılması gibi. Elbette bu öykünün mutlak değerini çok da büyütmemek gerek, ancak görünüşe bakılırsa, yazarından bundan böyle büyük işler beklemek mümkün."

Diğer taraftan Bulgakov, *Turbinlerin Günleri* adlı oyunuyla daha geniş kitlelerce tanınır hale geldiğinde, gözler tekrar eski eserlerine çevrilmeye başlamıştı. 1929 yılında Nusinov, *Basın ve Devrim* dergisinde, Bulgakov'un Sovyetler'deki yaşamı "Gogol'a bile pabucunu ters giydirebilecek" şekilde tasvir ettiğinden şikâyet ederken, Zarhi ise *Komsomolskaya Pravda*'da "madem gündelik yaşamımız bir şeytannameye göre ilerliyor, o zaman o da (burada) yaşamasın," diyerek Bulgakov'a

yükleniyordu. Bu eleştirmenler ise tam da o *Şeytanname*'nin gerektirdiği döngüde debelenen diğerleri gibi Bulgakov'un büyük eseri *Üstat ile Margarita*'ya malzeme olacaktı. *Şeytanname*'nin *Üstat ile Margarita*'ya etkisi, sadece eserdeki edebiyat eleştirmenlerini beslemekten ibaret değildi. Bunun dışında, *Şeytanname* bir bakıma *Üstat ile Margarita*'nın doğduğu ortamı özetliyordu. Elbette 1924 ile 1930'ların Moskova'sı arasında büyük farklar vardı. Ancak *Şeytanname*'de temelleri atılan gündelik yaşam, şeytanın ziyaret ettiği Moskova'da daha iyiye gitmemişti. Bürokrasinin insanı mutsuz edişi, onu tüketmesi ve kendi girdabı içinde boğması ne geçmişin meselesiydi, ne o günün, ne de sonrasının; tıpkı sadece Rusya'nın ya da Sovyetler'in olmadığı gibi. Her iki eserde de kahramanlar bu sonsuz kuyunun dibine çekildiklerinin farkında olanlar ve olmayanlar olmak üzere ikiye ayrılıyorlardı. Bu uzun öykünün "küçük insanı" Korotkov için *Şeytanname*'ye göre işleyen hayat çok ağırdı; takip edilemeyecek kadar da hızlı.

Başından sonuna bir kovalamacadan ibaret olan eser, eğreti iliştiirildiği hayata tırnaklarını geçiremeyen bir kahramanın öyküsü. Bulgakov her insanı geceleri ter içinde uyandıran kâbuslarında sıklıkla gördüğü koşup da yakalayamamanın çaresizliğini tüm bir eserde Korotkov ile İçdoner arasındaki koşuyla anlatıyor. Bu koşunun gölgesi, yıllar sonra şeytan ve şürekâsının peşinden koşturup da, yanlarına dahi yaklaşamayan Şair Evsiz'in çaresizliğine düşüyor. Akaki Akakiyeviç'ten Korotkov'a ve devletin ürküttüğü tüm küçük insanlara bu koşu üzerinden bir köprü kuruluyor. Öyle ki, devletlerin asık

yüzü bürokrasiyle köprüyü bugünlere uzatıyor. O köprünün üzerinde de küçük insanların hayaletleri dolaşıyor.

Dünyanın birçok yerinde elinizde belgelerle bir odadan diğerine koşturulur bir iş yapılmaya kalkışılırken. Tahakküm eden, hâkimiyetini bu kâğıt parçaları üzerinden kurar sanki. Hele bir de tahakküm edenin tahakküm etmiş olmak için tahakküm ettiği bir ülkede yaşıyorsanız, asıl amacınız ne kadar yaşamsal olursa olsun unutulup gidebilir. Bir odadan diğerine giderken vazgeçip teslim olduğumuz birçok şey olmuştur. O kadar fazladır ki takip edilmesi gereken şey, insan bir isyan eder, iki söylenir, üçüncüsünde kaderine razı olur. Sürekli olarak bu işlerin içindeyseniz, hayret eşiğiniz gittikçe yükseilir, öyle ki Korotkov'un yaptığı gibi Antik Yunan dekorlu bir devlet dairesi odasında, kendini Polonya Kralı Jan Sobieski diye tanıtan bir memur görseniz şaşırmazsınız. Grotesk bir Gogol, bir Bulgakov öyküsündeki gibi yaşamınızın ayrılmaz parçası olur. Her günün sonunda da Başmaçkin gibi paltonuza sarınır evinizin yolunu tutarsınız.

Sovyet malı palto daha sağlam. Çuha taş gibi; öyle ki içine giren adım dâhi atamıyor. Korotkov da *Şeytanname*'de bu paltonun içinde debelenip duruyor. On dokuzuncu yüzyılda Gogol'un paltosundan çıkanlar, yirminci yüzyılda tekrar giriyor; öyle bir giriyor ki, hâlâ çıkamıyor.

Erdem Erinç

I

AYIN 20'SİNDE OLANLAR

Herkesin bir işten diğerine koştuğu günlerde yoldaş Korotkov istikrarlı bir şekilde tam gün, kadrolu memur olarak Genkibmalmerof'ta (Genel Kibrit Malzemeleri Merkez Ofisi) çalışıyordu ve bu böyle on bir ay devam etti.

Kibmal'e ısınan sakin, sessiz sarışın Korotkov içten içe hayatın cilvelerinden endişe duyar ama dünya üzerinde hayat sonlanana kadar Ofis'te çalışacağı düşüncesinin verdiği güveni de bunun yerine kendi kendine aşıları. Gelin görün ki, pek de öyle olmadı.

20 Eylül 1921 tarihinde Kibmal mutemedi kulaklıkları, biçimsiz şapkasını taktı, evrak çantasına çizgili kâğıda yazılmış tahsisat belgesini yerleştirdi ve çıktı. Bunlar saat sabah on birde cereyan etti.

Aynı mutemet öğleden sonra dört buçukta sırlıslam geri döndü. Gelir gelmez ıslak şapkasını silkeledi, masanın üzerine koydu, üzerine de evrak çantasını bıraktı ve

“Üzerime gelmeyin, beyler,” dedi.

Masanın üzerini şöyle bir yokladı, odadan çıktı ve on beş dakika sonra kırık boynu sallanan büyük bir tavukla geri geldi. Tavuğu evrak çantasına, sağ kolunu da onun üzerine koyarak mırıldanır gibi:

“Para falan beklemeyin,” dedi.

“Peki yarın?” diye koro halinde bağırdı kadınlar.

“Hayır,” dedi mutemet başını sallayarak, “yarın da olmayacak, ondan sonraki gün de. Toplanmayın başıma, beyler, yoldaşlar, masamı devireceksiniz.”

“Nasıl olur?” diye bağırdı herkes, toy Korotkov da dâhil.

“Yurttaşlar!” dedi mutemet ağlamaklı bir sesle, bir yandan da dirseğiyle Korotkov’u iterek, “rica ediyorum ama!”

“Ama nasıl olur?” diye bağıırıyordu herkes, hepsinden gür de şu komik Korotkov’un sesi çıkıyordu.

“Lütfen ama,” diyordu boğuk bir sesle mutemet, tahsisat belgesini evrak çantasından çıkarıp Korotkov’a gösterdi.

Mutemedin kirli tırnağının işaret ettiği yerde yanlamasına kırmızı kalemle şunlar yazılmıştı:

//--“Ödeme yapılsın. Yoldaş Subbotnikov yerine – Senato.”--//

Altında da mor renkli kalemle şöyle yazılmıştı:

//--“Para yok. Yoldaş İvanov yerine – Smirnov.”--//

“Nasıl yani?” dedi Korotkov tek başına, diğerleri ise söylenerek mutemedin üzerine yürüdüler.

“Tanrım, sen büyüksün!” dedi o da çaresizlik içinde, “benim ne alakam var? Tanrım, Tanrım!”

Aceleyle tahsisat belgesini evrak çantasına tikiştirdi ve şapkasını başına geçirdi, çantayı da koltukaltına sıkıştırıp tavuğu sallayarak:

“Lütfen, bir müsaade edin!” dedi ve etten duvarda bir boşluk açarak kapıların ardında kayboldu.

Arkasından tiz sesi ve sivri topuklarıyla soluk yüzlü kayıt memuru koştu. Sol topuğu kapının orada bir ıtırtıyla kırıldı, kayıt memuru sendeledi, bacağını kaldırıp ayakkabısını çıkardı.

Odada, tek ayağı ıplak, Korotkov ve diğerleri gibi öylece kalakaldı.

II

ÜRETİM MAMULLERİ

Söz konusu olaydan üç gün sonra yoldaş Korotkov'un çalıştığı odanın kapısı aralandı ve henüz ağlamış olduğu belli bir kadın öfkeyle:

"Yoldaş Korotkov, gidin maaşınızı alın!" dedi.

"Nasıl?" diye mutlu bir çığlık attı Korotkov ve ıslıkla Carmen'in Uvertürü'nü çalarak, tabelasında "Vezne" yazan odaya koştu. Mutemedin masasının yanında durdu ve ağzı açık kalakaldı. Sarı kutulardan müteşekkil iki kalın sütun tavana kadar yükseliyordu. Terli ve telaşlı mutemet hiçbir soruyu cevaplamamak için raptiyeyle duvara, üzerinde şimdi bir üçüncü, bu sefer yeşil mürekkepli kalemle alınmış not bulunan tahsisat belgesini tutturmuştu.

"Ödeme üretim mamulleri ile yapılısın.

Yoldaş Bogoyavlenski yerine— Preobrajenski

Bence de. — Kşesinski."

Korotkov, mutemedin yanından tüm yüzüne yayılan, aptal bir tebessümle çıktı. Ellerinde on dört büyük sarı, beş küçük yeşil paket, ceplerinde ise on üç mavi kibrit kutusu vardı. Odasında, ofisten gelen şaşkın seslerin uğultusunu dinleyerek o günün gazetesinin iki büyük yaprağına kibritleri sardı ve kimselere bulaşmadan işten eve döndü. Kibmal'in girişinde neredeyse, oraya yanaşan ve kimin kullandığını Korotkov'un tam olarak seçemediği bir otomobilin altında kalıyordu.

Eve geldiğinde kibritleri masaya koydu ve biraz uzaklaşıp onları izledi. Aptal tebessüm yüzünü terk etmemişti. Sonra Korotkov saçlarını karıştırıp kendine:

"Ne yapalım, uzun uzun sızlanmanın anlamı yok. Şunları satmaya çalışalım," dedi.

İlşardep'te çalışan komşusu Aleksandra Fyodorovna'nın kapısını çaldı.

"İçeri girin," diye seslendi odadan birileri belli belirsiz.

Korotkov içeri girdi ve gördüklerine inanamadı. İşinden vaktinden önce dönen Aleksandra Fyodorovna paltosu ve şapkasını çıkarmadan yere çömelmiş oturuyordu. Önünde gazete kâğıdından yapılma tıpayla kapatılmış, koyu kırmızı bir sıvıyla doldurulmuş dizi dizi şişeler duruyordu. Aleksandra Fyodorovna'nın yüzünden ağlamış olduğu anlaşılıyordu.

"Kırk altı," dedi ve Korotkov'a döndü:

"Mürekkep mi bu?.. Merhaba, Aleksandra Fyodorovna," diye fısıldadı şaşkın Korotkov.

"Kilise şarabı," diye burnunu çekerek cevapladı komşusu.

“Nasıl yani, size de mi?” dedi Korotkov iç geçirerek.

“Size de mi kilise şarabı verdiler yoksa?” diye sordu şaşırarak Anna Fyodorovna.

“Bize kibrit verdiler,” diye cevap verdi Korotkov sönük bir sesle ve ceketinin düğmesiyle oynadı.

“Onlar yanmaz ki!” diye bağırdı Aleksandra Fyodorovna yerinden kalkıp eteğini silkeleyerek.

“Yok canım, nasıl yanmıyorlar?” dedi Korotkov korkarak ve hemen odasına koştu. Girer girmez, bir dakika dahi kaybetmeden bir kutu kaptı, hemen açtı ve kibriti çaaktı. Kibritten cızırtıyla yeşilimsi bir kıvılcım çıktı, ikiye bölündü ve söndü. İyotlu sülfürlü koku, Korotkov’un boğazını tıkadı, kesik kesik öksürdü ve ikinciye yaktı. Bu defaki ateş aldı ve yanan iki parçaya ayrıldı. Parçalardan biri pencerenin camına, diğeri ise yoldaş Korotkov’un sol gözüne isabet etti

“A-ah!”, diye inledi Korotkov ve kutuyu elinden düşürdü. Bir süre kızgın atların çifte atması gibi yeri tekmeledi ve avcunu gözüne bastırdı. Sonra korkuyla, gözünü kaybettiğinden emin, tıraş olduğu aynaya baktı. Ancak gözü yerinde duruyordu. Haliyle kızarmış ve yaşarmıştı.

“Ah, Tanrım!” dedi Korotkov bezgin bir sesle, hemen komodinden Amerikan sargı bezini çıkardı, başının sol tarafını sardı ve savaş yaralılarına benzedi.

Korotkov tüm gece ışığı kapamadı ve yattığı yerden kibrit çaaktı. Bu yolla üç kutu kibrit bitirdi, tam altmış üç tanesini tutuşturmayı başardı.

“Yalan söylüyor, aptal karı,” diye homurdandı, “kibritler muhteşem.”

Sabaha karşı odayı ağır bir sülfür kokusu doldurmuştu. Korotkov şafak sökerken uykuya daldı ve aptal, korkunç bir rüya gördü: sanki yemyeşil bir çayırdaymış da karşısına kocaman, canlı ve ayakları üzerinde duran bir bilardo topu çıkmıştı. Öyle berbat bir şeydi ki, Korotkov bir çılgılık atarak uyandı. Bakışları henüz bulanıkken bir beş saniye kadar daha top oradaydı; yatağın yanında, kesif de bir kükürt kokusu vardı. Sonra her şey kayboldu; sırtını dönen Korotkov tekrar uykuya daldı ve sonra da uyanmadı.

III

KEL GÖRÜNDÜ

Ertesi sabah Korotkov, sargı bezini kaldırıp gözünün neredeyse tamamen iyileştiğine emin oldu. Her ihtimale karşı pimpirikli Korotkov bezi henüz çıkarmaması gerektiğine karar verdi.

Hatırı sayılır bir gecikme ile işe gelen kurnaz Korotkov, ayaktakımının ağzına laf vermemek için doğruca kendi odasına gitti ve masasında malzeme altbölümünün birim yöneticisine, stenograflara üniforma dağıtılıp dağıtılmayacağı sorduğu kâğıdı buldu. Kâğıdı sağ gözüyle okuyup bitiren Korotkov onu aldı ve koridora, birim yöneticisi yoldaş Çekuşin'in odasına yöneldi.

Makam odasının tam dibinde Korotkov, dış görünüşü ile kendisini şaşırtan bir yabancı ile çarpıştı.

Bu yabancı öylesine kısa boyluydu ki, uzun Korotkov'un anca beline geliyordu. Boydan fukaralığının üstünü olağanüstü geniş omuzları örtüyordu. Kare gövdesi, soldakinin topalladığı çarpık bacaklarının üstüne oturmuştu. Ancak ilgiyi en

çok kafası çekiyordu; yatay vaziyette ve öne çıkık keskin bitimiyle boyna oturtulmuş, kusursuz biçimli devasa bir yumurta modelinden ibaretti. Keli de yumurta gibi ıslıl ıslıl parlıyordu; sanki yabancının kafasının üstünde sönmemecesine elektrikli lambalar yanıyordu. Küçücük suratı morarana kadar tıraşlanmıştı, toplu iğne başı kadar yeşil gözleri de derin çukurlara yerleşmişlerdi. Gri, battaniyeden bozma sıkı sıkı iliklenmiş ceket yabancının vücudunu bir kalıba sokuyordu, altından da Ukraynalıların giydikleri türden el örgüsü bir gömlek görünüyordu, bacaklarını aynı kumaştan pantolon ve I. Aleksandr zamanındaki muhafızların kısa kesimli çizmeleri sarıyordu.

“Tipe bak,” diye geçirdi içinden Korotkov ve keli ekarte etmeye çalışarak Çekuşin’in kapısına yöneldi. Ancak beriki aniden Korotkov’un yolunu kesti.

Öyle bir tonda “Ne istiyorsunuz?” diye sordu ki, sinirli memur titredi. Ses bakır bir tasta çıkışa benziyordu ve dinleyen herkesin, her bir kelimedede omurgası üzerinde boylu boyunca ilerleyen bir dikenli tel hissetmesine neden olan tonuyla tasta ayrılıyordu. Bunun haricinde Korotkov’a kelimeler kibrit kokuyormuş gibi geliyordu. Tüm gördüklerine rağmen, pek de ileri görüşlü olmayan Korotkov, yapmasının hiçbir anlamı olmayacağı şeyi yaptı... gücendi.

“Hm... oldukça garip... elimde belge ile gidiyorum... affedersiniz, siz kimsiniz de...”

“Kapıda ne yazdığını görüyor musunuz?”

Korotkov kapıya baktı ve uzun süredir bildiği yazıyı gördü: “İzin belgesiz girilmez.”

“E ben de belge ile geliyorum,” dedi şapşal bir ifade ile belgesini göstererek.

Köşeli suratlı kel birden sinirlendi. Gözlerinden sarı kıvılcımlar fişkırdı.

“Siz, yoldaş,” dedi kap kacak sesleri ile Korotkov’u bastırarak, “hiç yontulmamışsınız, en basit idari yazıların bile ne anlama geldiğini bilmiyorsunuz. Bu zamana kadar nasıl çalıştığınıza gerçekten hayret ediyorum. Aslında sizin buralar da birçok ilginç şey var, mesela her adımda karşımıza çıkan şu mor gözler. Ne yapalım, çok da önemli değil, hepsinin çaresine bakacağız, (‘A-a!’ dedi içinden Korotkov). Bir verin bakalım!”

Son sözleriyle birlikte yabancı Korotkov’un elinden belgeyi koparıncasına aldı, aldığı an okudu, pantolonunun cebinden ucu kemirilmiş bir kopya kalemi çıkardı, kâğıdı duvara dayayıp iki büküm bir şeyler karaladı.

“Hadi gidin!” diye kükredi ve kâğıdı Korotkov’a öyle bir uzattı ki, neredeyse elde kalan sağlam gözünü çıkaracaktı. Çalışma odasının kapısı bir hışımla açıldı ve yabancıyı yuttu, Korotkov ise şaşakaldı: odada Çekuşin yoktu.

Bir otuz saniye kadar sonra keyfi kaçan Korotkov, anca yoldaş Çekuşin’in özel sekreteri Lidoçka de Runi’ye çarpınca kendine geldi.

“A-ah!” dedi yoldaş Korotkov. Lidoçka’nın gözü de, aynı sargı bezi ile sarılmıştı, tek fark sargı bezinin uçlarından allı pullu bir bantla bağlanmış olmasıydı.

“Neyiniz var?”

“Kibritler!” diye sinir içinde yanıtladı Lidočka, “Lanet olsun!”

“Oradaki kim öyle?” diye fısıltıyla sordu paparayı yiyen Korotkov.

“Bilmiyor musunuz yoksa?” diye fısıldadı Lidočka, “yeni.”

“Nasıl yani?” dedi gıcırdayan bir sesle, “Çeküşin’e ne oldu?”

“Dün kovdular,” dedi Lidočka hoşnutsuz bir sesle ve parmağını çalışma odasına doğrultarak ekledi, “Kaz seniii. Piyangodan çıktı. Hayatımda daha iticisini görmedim. Bas bas bağıyor! Herkesi kovuyor!.. Kel don!” diye aniden öyle bir bitirdi ki, Korotkov gözlerini ona doğru kocaman açtı.

“Peki soyad...”

Korotkov sorusunu dahi tamamlayamadı. Çalışma odasının kapısının ardından korkunç bir kükreme işitildi: “Kuryeyi çağırın!” Memur ve sekreter bir anda farklı köşelere kaçıştılar. Korotkov odasına varıp da masasının başına geçtiğinde kendi kendine şunları söyledi:

“Ah ah ah... eh, Korotkov, şimdi boku yedin. Bir çaresine bakmak lazım... ‘Yontulmamış’... Hm... Küstah... Yok artık! Görürsün sen, Korotkov’un yontulmamışlığını.”

Memur tek gözüyle kelin yazdıklarını okudu. Kâğıtta eğri büğrü kelimeler vardı: “Tüm stenograflara ve kadınlara en kısa zamanda dağıtılacak asker içdonu.”

“Çok güzel!” diye coşkuyla bir çığlık attı Korotkov ve Lidočka’yı asker içdonu ile hayal ederken bir an mutluluktan

titredi. Çabucacık temiz bir kâğıt çıkardı ve üç dakikada yazıverdi:

“Telefonogram

Malzeme altbölümü müdürüne nokta Ayın 19’undaki 0,15 015 (b) numaralı yazınıza cevaben virgöl Birkibmalmerof virgöl bütün stenograflara ve kadınlara yakın bir zaman içerisinde asker içdonu dağıtılacağını bildirir nokta müdür tire imza memur tire Varfolomey Korotkov nokta.”

Zile bastı ve gelen kurye Panteleymon’a

“Müdüre imzalatılacak,” dedi.

Panteleymon dudaklarını büzdü, kâğıdı aldı ve çıktı.

Takip eden dört saat boyunca, olur da yeni müdürün aklına binayı dolaşmak falan gelirse, onu işe güce gömülü vaziyette bulsun diye Korotkov odasından çıkmadan etrafa kulak kabarttı. Ancak korkunç odadan tek bir ses bile çıkmadı. Sadece bir kez, sanki birilerini kovmakla tehdit eden, ama kime yöneldiğini Korotkov’un anahtar deliğine kulağıyla yapışmasına rağmen çıkaramadığı müphem, madeni bir ses uçup geldi. Öğleden sonra saat üçte ofisin olduğu duvarın ardından Panteleymon’un sesi işitildi:

“Arabaya binip gitti.”

Ofiste o an bir gürültü koptu ve herkes dört bir yana koşarak çıktı. Herkesten sonra yoldaş Korotkov yalnız başına eve döndü.

IV

İLK TEBLİĞ – KOROTKOV ŞUTLANDI

Ertesi sabah Korotkov, gözünün daha fazla sargı bezi ile sarılı kalmasına gerek olmadığına mutlulukla ikna oldu, bu yüzden de bir rahatlama ile sargı bezini attı, birden iyileşti ve değişiverdi. Tez elden bir çay içip gaz ocağının altını kapattı, geç kalmamaya çabalayarak işine koştu ve tramvayın altıncı güzergâh yerine, uzun yollardan dolanan yedinci güzergâhtan gitmesi, küçük küçük evlerin olduğu uzak sokaklara girmesi ve oralarda da bozulup kalması yüzünden elli dakika geç kaldı. Korotkov üç verstin yaya olarak üstesinden geldi ve soluk soluğa, tam da “Alpler’in Gülü”nün* mutfak saati on biri vurduğunda ofise koşarak girdi. Ofiste onu, hiç de sabahın on biri için alışıldık sayılamayacak bir manzara bekliyordu. Lidoçka de Runi, Miloçka Litovtseva, Anna Yevgrafovna,

* Alpler'in Gülü [Alpiyskaya roza], Moskova'da eskiden Sofiyskaya olarak adlandırılan sonraları ise Puşçınaya Sokağı'nda bulunan restoranın adı. Alpler'in Gülü adlı restoranın akıbetine dair bir bilgi yok, ancak Ekim Devrimi sonrasında kamulaştırmanın ardından birtakım özel teşebbüs binaları devlet dairelerine dönüştürülmüştü.

baş muhasebeci Drozd, müfettiş Gitis, Nomeratski, İvanov, Muşka, kayıt memuru, kasiyer, kısacası tüm ofis çalışanları eski “Alpler’in Gülü” restoranındaki masalarının başında değillerdi, üzerine dört bir köşesinden çivi ile tutturulmuş kâğıdın olduğu duvarın dibinde büzüşmüş dikiliyorlardı. Korotkov’un girişi ile ani bir sessizlik oldu, herkes de bir aptallaştı.

“Merhaba beyler, neler oluyor böyle?” diye sordu şaşkın Korotkov.

Kalabalık sessizce aralandı ve Korotkov kâğıda yaklaştı. İlk satırlar sabit ve açık şekilde kendilerini gösteriyorlardı, sondakiler ise gözyaşlarının, aklını başından alan bir karartının arasından, artık ne kadar görünürse.

1 Numaralı Tebliğ

Ş1. Sorumluluklarına karşı takındığı, önemli idari belgelerde karışıklığa neden olan çileden çıkarıcı ve hoş görülemez derecede özensiz tavrından ve işe görünüşüne dikkat etmeden, kavgadan çıktığı gibi gelişinden, ayın 25’ine kadar tramvay parasının verilmesi kaydı ve ayın 26’sı itibari ile yoldaş Korotkov’un görevine son verilmiştir.

İlk paragraf aynı zamanda sonuncusuydu, paragrafın altını ise kocaman harfleri ile bir imza süslüyordu:

Müdür İçdoner

“Alpler’in Gülü” restoranının tozlu kristal salonunda yirmi saniye kadar kusursuz bir sessizlik hüküm sürdü. Bu

esnada herkesinkinden daha ideal olan, derin ve ölgün suratı yeşile çalan Korotkov'un sessizliği idi. Yirmi birinci saniye ile birlikte sessizlik orta yerinden çatladı.

"Nasıl, Nasıl yani?" Alpler'in kadehinin kırılmış kaidesi gibi cınladı Korotkov'un sesi iki kez. "Soyadı İçdoner miymiş?.."

Bu korkunç kelimeyi işiten ofis çalışanları, dört bir yana sıçradılar ve bir anda telgrafın tellerindeki kargalar gibi masalarının başına dağıldılar. Korotkov'un yüzü çürük yeşil küf renginden, yer yer benekli erguvana döndü.

"Ah, ah, ah," diye homurdandı uzaktan, ana hesap defterine bakarak Skvorets, "Ah be babalık, nasıl böyle bir hata yaptınız, ha?"

"Ben sa-sanırım, sanırım..." diye cınladı Korotkov'un cam kırığı sesi "İçdoner'i içdonu diye okumuşum. Soyadını küçük harfle yazıyor!"

"İçdonu falan giymeyecektim zaten, telaşlanmasına gerek yoktu!" dedi Lidočka cınlayan sesi ile.

"Şşt!" dedi Skvorets yılan gibi tıslayarak, "Ne oluyorsunuz?", sonra tekrar daldı, ana hesap defterine saklandı ve bir sayfayı da üzerine çekti.

"Yüzüme gelince, buna hakkı yok ki!" diye sesini kısarak bağırdı, erguvaniden kakım beyazına dönen Korotkov, "ben gözümü bizim rezil kibritlerle yaktım, tıpkı yoldaş de Runi gibi!"

"Yavaş!" diye cırladı beti benzi atan Gitis. "Neler diyorsunuz siz? Dün kibritleri denedi ve muhteşem buldu."

Z-r-r-r-r-rrr! diye cınladı aniden kapının üzerindeki zil... Çalar çalmaz da Panteleymon'un dev cüssesi tabureden aşağı düştü ve koridorda yuvarlanmaya başladı.

"Yo! Açıklayacağım, durumu açıklayacağım!" diye tiz ve yüksek sestten bir şarkı tutturdu Korotkov, sonra sola döndü, sağa döndü, Alpler'in tozlu aynalarına eğri büğrü yansıyarak bir on adım kadar olduğu yerde debelendi, koridora daldı ve "Makam Odaları" tabelasının üzerinde yanan solgun ışığın aydınlığına kadar koştu. Nefes nefese, korkunç kapının önünde dikildi ve kendini Panteleymon'un kucağında buldu.

"Yoldaş Panteleymon," diye huzursuzca konuşmaya başladı Korotkov. "Rica ederim bırak beni. Benim derhal müdürü görmem gerekiyor..."

"Yok, yook, kimseyi salmamam söylendi," diye hırladı Panteleymon ve dayanılmaz bir soğan kokusu Korotkov'un kararlılığını törpüledi, "olmaz. Hadi, hadi Bay Korotkov, sizin yüzünüzden başım belaya girecek yoksa..."

"Panteleymon, görüşmem lazım," diye rica etti süngüsü düşen Korotkov, "görmüyor musun, canım Panteleymon, bir tebliğ var ortada... Hadi bırak beni, canımın içi Panteleymon."

"Ah sen ah, Tanrım" diye sayıkladı korkuyla başını kapıya doğru çeviren Panteleymon, "olmaz dedim ya size, olmaz. Olmaz yoldaş!"

Kapının ardında makam odasında telefon adeta gürledi ve ağır bir ses bakırı dövmeye başladı:

"Çıkıyorum! Hemen!"

Panteleymon ve Korotkov geri çekildiler: kapı açıldı, İçdoner kasketi ve koltukaltında çantasıyla esercesine koridora fırladı. Panteleymon hemen dibinden onunla birlikte koştu, Panteleymon'un arkasından ise kısa bir duraklamanın ardından Korotkov fırladı. Koridorun köşesinde solgun ve heyecan içindeki Korotkov, Panteleymon'un kollarından sıyrılarak İçdoner'in önüne geçti ve arkası dönük, önlerinden koştu.

"Yoldaş İçdoner," diye sayıkladı araya giren sesiyle, "bir dakikanızı isteyecektim... Ben şu tebliğ ile ilgili..."

"Yoldaş!" diye kudurmuş gibi cınladı aceleci ve tedirgin İçdoner'in sesi, "görüyorsunuz meşgul olduğumu, değil mi? Gidiyorum! Gidiyorum!..."

"Ama ben tebliğ hakk..."

"Görmüyor musunuz meşgul olduğumu?.. Yoldaş! Gidin memur ile görüşün."

İçdoner Alpler'in Gülü'nün kocaman kullanılmayan orgunun bulunduğu merdiven sahanlığına doğru koştu.

"Memur benim!" diye bir çığlık attı dehşetten ter içinde kalan Korotkov, "Beni dinleyin, Yoldaş İçdoner."

"Yoldaş!" diye siren gibi bağırdı, hiçbir şeyi dinlemeyen ve yürürken bir taraftan Panteleymon'a bakarak, "Beni geciktirmeleri için gereken önlemleri alın," diyen İçdoner.

"Yoldaş!" dedi Panteleymon korkudan hırıldayarak, "Ne diye geciktiriyorsunuz?"

Hangi önlemin alınması gerektiğini bilmeden şunu dedi: Korotkov'u boylu boyunca, sevgilisiymişçesine sararak kendine çekti. Önlem işe yaradı. İçdoner sıyrıldı, sanki

patenlerin üzerindeymiş gibi merdivenlerden kaydı ve giriş kapısına fırladı.

“Pat! Pat!” diye sesler çıkardı pencerenin ardından motosiklet, camları dumana boğarak beş el daha patladı ve kayboldu. Ancak o zaman Panteleymon Korotkov’u serbest bıraktı, yüzündeki teri sildi ve kükredi:

“Be-la!”

“Panteleymon...” dedi titreyen bir sesle Korotkov, “nereye gitti bu? Derhal söyle, o bir başkasını, anlıyor musun?..”

“Zannedersem, Malzeme Ofisi’ne.”

Korotkov fırtına gibi merdivenlerden indi, vestiyere daldı, paltosunu ve kasketini kaptı ve koşarak sokağa çıktı.

V

ŞEYTAN İŞİ

Korotkov'un şansı yaver gitmişti. Tramvay tam da o sırada Alpler'in Gülü'nün önünden geçiyordu. Korotkov ustaca fırlayıp bir fren koluna, bir koltuk arkalıklarına çarparak ileri doğru koştu. Kalbini umut ateşi sarmıştı. Motosiklet de her nedense oyalanmıştı ve şimdi de tramvayın hemen önünde gümbürdüyordu, Korotkov da mavi duman bulutunun içinde köşeli sırtı kâh gözden kaçırıyor, kâh yeniden buluyordu. Meydana vardıklarında beş dakika kadar Korotkov'un kalbi çarptı ve sıkıştı, sonunda motosiklet Malzeme Ofisi'nin gri binasının yanında durdu. Korotkov hareket halindeki tramvaydan kendini attı, kendi etrafında döndü, düştü, dizini incitti, kasketini düzeltti ve bir otomobilden kıl payı kendini kurtararak aceleyle girişe yöneldi.

Onlarca insan yerleri ıslak beneklerle kaplayarak Korotkov'un bir önünden, bir arkasından geçiyorlardı. Köşeli sırt, merdivenin ikinci kısmında görünür gibi oldu, soluk soluğa onun ardınca gitti. İçdoner garip, insanötesi

bir hızla ilerliyordu ve Korotkov'un da kalbi, onu kaçıracak hissiyle sıkışıyordu. Nitekim öyle de oldu. Memurun artık iyice güçten düştüğü beşinci boşlukta sırt da beden, şapka ve evrak çantası çorbası içinde çözüldü. Korotkov yıldırım gibi boşluğa fırladı ve üzerinde iki yazı bulunan kapının önünde duraksadı. İlkinde yeşilin üzerine altın sarısı harflerle "Dortuar Pepinyerok", diğerinde ise beyaz üzerine siyah harflerle, bu sefer transkripsiyonsuz "Özkaliddepemüd" yazıyordu. Korotkov rastgele bu kapılara yöneldi ve aralarında sarışın kadınların koşuşturup durduğu koskocaman camdan kafesleri gördü. İlk cam bölmeyi açtı ve ardındaki lacivert kostümlü adamla karşı karşıya kaldı. Masaya uzanmış telefonda neşeli neşeli gülüyordu. İkinci bölümde, masanın üzerinde Şeller-Mihaylov'un[†] tüm eserleri duruyordu, ciltlerin hemen yanında ise yaşlı ve başörtülü kadının biri terazide, kurutulmuş ve pis kokan bir balığı tartıyordu. Üçüncüde, ardı arkası gelmeyen kesik kesik bir uğultu ve çınlamalar duyuluyordu, burada altı daktilonun ardında altı sarışın ve küçük dişli kadın gülüşerek yazıyorlardı. En son bölme ise koca koca sütunların olduğu geniş bir boşluğa açılıyordu. Burada daktiloların tahammül zorlayan takırtısı havada asılı duruyor, bir sürü de kafa görünüyordu; kadın ve erkek kafaları, ama İçdoner'inki aralarında değildi. Şaşkınlaşıp afallayan Korotkov, ilk karşısına çıkan elinde aynayla dolanıp duran bir kadını durdurdu.

"İçdoner'i görmediniz mi?"

* Fr. Dortoir – yatılı kız okulu yatakhaneşi // Pepiniere – kümesi

† 19. yy'ın 60-80'li yıllarının popüler yazarı Aleksandr Konstantinoviç Şeller-Mihaylov (1838-1900)

Korotkov'un kalbi, kadın gözlerini kocaman açıp da, "Evet, ama şimdi buradan ayrılıyor, acele edin," dediğinde, mutluluktan neredeyse yerinden çıkıyordu.

Korotkov, sütunlu salon boyunca, kıpkırmızı parlayan tırnaklarıyla o küçük bembeyaz elin işaret ettiği yere doğru koştu. Salonu baştan ayağa kat edip, dar ve loş boşlukta aydınlatılmış asansörün açık ağzını gördü. Birden kalbini midesinde hissetti, son anda yetişti... Ağız, kareli battaniyeden ibaret sırtı ve parıldayan siyah evrak çantasını yuttu. "Yoldaş İçdoner!" diye bağırması ile donup kalması bir oldu. Boşluk bir anda çok sayıda yeşil daire ile doldu. Asansörün telden kapısı, cam kapının ardından kapandı, asansör bir titredi ve kare sırt arkasına dönüp bir babayiğidin göğsüne dönüştü. Korotkov her bir şeyiyle onu tanıdı: hem gri ceket, hem şapkası, hem evrak çantası ve hatta gözbebekleri. Bu İçdoner'di, ama göğsüne düşen lüle lüle Asurlu sakalıyla İçdoner. Korotkov'un beyinde birdenbire: "Sakalı çıkıverdi, motosiklette giderken ve merdivenleri çıkarken sakalı bitiverdi yüzünde, yok artık!" düşüncesi parladı. Bunu bir diğeri izledi, "sahte sakal bu, ama yok canım!"

İçdoner ise bu esnada kareli sonsuzluğa doğru yol almıştı. İlk önce bacakları, sonra karnı, sakalı, en son da yumuşacık tenor çılgılığıyla, "Geç kaldınız yoldaş, cuma günü gelin," diye küçük gözleriyle birlikte bağırان ağzı.

"Sesi de takma bunun," düşüncesi Korotkov'un kafasında bir yankılandı. Yaklaşık üç saniye kadar başına feci bir ağrı girdi, ama sonra Korotkov hiçbir büyüünün onu durdurma-

ması gerektiğini, meselenin ölüm kalım meselesi olduğunu hatırlayıp asansöre yöneldi. Karede çelik halatla birlikte yükselen çatı görüldü. Saçları parıldayan taşlarla bezeli mahmur bir güzellik borunun ardından çıktı ve Korotkov'un koluna dokunarak:

“Çarpıntınız mı var yoldaş?” diye sordu.

“Yok yok, hayır yoldaş,” dedi şaşkına dönen Korotkov ve kareye doğru bir adım attı, “beni oyalamayın lütfen.”

“O zaman, yoldaş, İvan Fenogonoviç'e gidin lütfen,” dedi hüznle güzel kadın, bir taraftan da Korotkov'un asansöre giden yolunu kapatarak.

“İstemiyorum!” diye ağlak bir çığlık attı Korotkov. “Yoldaş, acelem var! Ne oluyorsunuz?”

Ancak kadın asi ve hüznü halini muhafaza etti.

“Elimden bir şey gelmez, siz de biliyorsunuz,” dedi ve Korotkov'u kolundan tuttu. Asansör durdu, evrak çantalı bir adamı tükürürcesine bünyesinden çıkardı, demirden ağ kapandı ve tekrar aşağıya doğru yol aldı.

“Bırakın beni!” diye tiz bir çığlık kopardı Korotkov ve kolunu kurtarıp, lanet okuyarak merdivenlerden aşağıya yöneldi. Altı mermer sahanlığın üzerinden uçup istavroz çıkaran başında dantelalı örtüsüyle uzunca bir yaşlı kadını öldürmesine ramak kala, koskoca camdan bir duvarın yanında, üzerinde mavi zemin üstüne lacivert harflerle “Birinci Sınıf Nöbetçi Hanımlar” yazan, altına da bir kâğıdın üzerine mürekkepli kalemle, “Danışma” yazılmış tabelanın altında durdu. Koyu bir dehşet Korotkov'u sarıp sarmaladı. Duvarın

ardında İçdoner netlikle seçilebilecek şekilde bir an görünüp kayboldu. Yüzü mavimsi bir renk alıncaya kadar tıraşlı, korunç ve bildik İçdoner. Korotkov'un çok yakınından geçti, incecik bir camdan duvar uzaklığından. Korotkov hiçbir şey düşünmemeye çalışarak bakırdan kapı koluna atıldı, şöyle bir salladı onu ama kol teslim olmadı.

Dişlerini gıcırdatarak bir kez daha var gücüyle parlayan bakıra yüklendi ve tam da o an çaresiz bir halde küçücük bir notla göz göze geldi: "Altıncı Girişi kullanarak diğer taraftan girin."

İçdoner camın ardındaki siyah oyukta bir an görünüp kayboldu.

"Altıncı giriş nerede? Altıncı giriş nerede?" diye bağırdı. Yanından geçenleri itip kaktı. Yan tarafta küçük bir kapı açıldı, içeriden pırıl pırıl bir ipekli elbisenin içindeki, mavi gözlüklü yaşlı adam elinde kocaman bir liste ile çıkageldi. Gözlüklerinin üzerinden Korotkov'a bakıp gülümsedi, dudaklarını ısırdı.

"Ne var da böyle dolanıp duruyorsunuz?" diye mırıldandı. "Tanrı aşkına, boşuna tüm bunlar. Bir beni dinleyin, beni, şu yaşlı adamı, bırakın bunları. Ben zaten sizi çıkarttım. Hi hi!"

"Nereden çıkarttınız?" dedi taşa dönen Korotkov.

"Hi! Nereden olacak, listeden. Kurşunkalemle, fışt diye, oldubitti. Hi hi!" dedi yaşlı adam tatlı tatlı gülerek.

"Af... edersiniz... Siz beni nereden tanıyorsunuz?"

"Hi! Amma şakacısınız Vasili Pavloviç."

“Benim adım Varfolomey,” dedi Korotkov, eliyle soğuk ve kaygan alnına dokundu “Petroviç.”

Tebessüm bir dakikalığına bu korkunç yaşlı adamın yüzünden kayboldu.

Gözünü sayfaya dikti ve uzun tırnaklı kuru parmağını satırların üzerinde gezdirdi.

“Ne diye kafamı karıştırıyorsunuz? Burada işte, Kolobkov V. P.”

“Ben Korotkov’um,” dedi sabırsız bir çığlıkla Korotkov.

“Ben de onu diyorum ya işte: Kolobkov,” dedi yaşlı adam gücenik bir tonda “İşte burada da İçdoner var. Her ikisi de birlikte çıkarılmış, İçdoner’in yerine de Çekuşın alınmış.”

“Ne?” diye bir çığlık kopardı Korotkov mutluluktan kendini kaybederek, “İçdoner’i mi çıkardılar?”

“Tam anlamıyla öyle, hepi topu bir güncük yöneticilik yapabildi, sonra da bastılar tekmeyi.”

“Aman Tanrım!” diye bir zafer çığlığı attı Korotkov, “Kurtuldum! Kurtuldum!” ve bir anlığına kendini kaybederek yaşlı adamın koca tırnaklı ve kuru elini sıktı. O da sırttı. Korotkov’un bir anlık mutluluğu bitiverdi. Garip, kötücül bir şeyler yaşlı adamın gözlerinin mor çevresinde yanıp söndü. Çekilmiş diş etlerini ortaya çıkaran sırtışında da garip bir şeyler vardı. Ancak Korotkov anında bu hoş olmayan hissiyatı üzerinden attı ve başka bir telaşa kapıldı.

“Belki de şu an benim Kibmal’e koşmam gerekiyordur, değil mi?”

“Kesinlikle,” diye onayladı yaşlı adam, “burada da öyle yazıyor zaten, Kibmal’e. Sadece bana karnenizi verin, onun üzerine de kurşunkalemle işaretleyeyim.”

Korotkov anında elini cebine attı, yüzü hafif sarardı, elini diğerine daldırdı, iyiden iyiye sarardı, elleriyle ceplerinin bulunduğu iki yana vurdu ve boğuk bir çığlıkla tekrar dört nala merdivenlere koştu. Umutsuz Korotkov insanlara çarpa çarpa en üste kadar çıktı, taşlarla bezeli güzel kızı görmek, ona bir şeyler sormak istedi ama güzeller güzelinin çirkin, sümüklü bir erkek çocuğuna dönüştüğünü gördü.

“Canım!” diye atıldı ona Korotkov, “cüzdanım, hani sarı olan...”

“Palavraya bak!” kötücül bir sesle cevapladı çocuk, “ben almadım, yalan söylüyorlar.”

“Yok, bir tanem, ben onu... yani sen değil... karne.”

Çocuk göz ucuyla bir baktı ve birden bastan kükremeye başladı.

“Of, aman Tanrım!” diye umutsuzlukla bağırdı Korotkov aşağıya, yaşlı adamın yanına seğirtirken.

Aşağıya vardığında ise yaşlı adam ortalıkta yoktu. Kaybolmuştu. Korotkov küçük kapıya yöneldi, kapı koluna yüklendi. Kapı kilitliydi. Yarı karanlıkta hafiften bir kükürt kokusu geldi.

Türlü türlü düşünceler Korotkov’un kafasında fırtına misali esiyordu, bir yenisi diğerlerinin arasından fırladı: “Tramvay!” Sonrasında da gayet net bir şekilde platformda iki genç

adamın onu nasıl sıkıştırdığı geldi aklına, biri zayıftı ve sanki takmamış gibi duran bıyıkları vardı.

“Of, felaket işte, hem de nasıl bir felaket!” diye sayıkladı Korotkov, “tüm felaketlerden daha beteri.”

Koşarak sokağa çıktı, sonuna kadar gitti, bir ara sokağa girdi ve kötü mimari ürünü, pek yüksek olmayan bir binanın girişine geldi. Şaşı ve karanlık hissi uyandıran gri bir adam sanki Korotkov’a değil de, başka bir yerlere bakıyormuş gibi sordu:

“Nereye gittiğini sanıyorsun?”

“Ben, yoldaş, Korotkov’um, Ve Pe, daha az önce evrakları çalınan... bütün evrakları... içeri bile alabilirler beni...”

“Hem de nasıl alırlar,” diye onayladı eşikteki adam.

“Ya işte, müsaadenizle...”

“Bırak Korotkov’un bizzat kendisi gelsin.”

“Dedim ya, yoldaş, Korotkov benim.”

“Kimliğini göster bakalım.”

“Daha biraz önce çaldılar,” diye inledi Korotkov, “çaldılar, yoldaş, bıyıklı bir genç çaldı.”

“Bıyıklı mı? Kolobkov olmasın o. Tabii ki o. Özellikle bizim bölgede çalışır. İşin yoksa ara onu tek tek kafelerde.”

“Yoldaş, arayamam,” diye ağlamaya başladı Korotkov, “benim Kibmal’e girmem lazım, İçdoner’e gitmeliyim. Lüt-fen izin verin bana.”

“Şu çalınan kimliği göster bakalım.”

“Nereden bulup da göstereyim?”

“Domovoy’dan”

Korotkov eşikten indi ve sokakta koşmaya başladı.

“Kibmal’e mi gitsem, Domovoy’a mı?” diye düşündü.

“Domovoy sabahtan kabule başlar, Kibmal’e herhalde.”

Tam o an kızıl kulenin çanları uzaktan dört kere çınladı, bu esnada tüm kapılardan evrak çantalarıyla insanlar boşalmaya başladı. Alacakaranlık çöküyor ve gökyüzünden tek tük ıslak kar taneleri düşüyordu.

“Artık geç,” diye düşündü Korotkov, “hadi eve.”

• Domovoy: Slav mitolojisinin evin ruhunu temsil eden, genellikle kıllarla kaplı vücuduyla tasvir edilen, özellikle evde bir şeyler kaybolduğunda anılan kahramanı (ç.n.)

VI

İLK GECE

Kapının kilidinde beyaz bir not sallanıp duruyordu. Korotkov alacakaranlıkta bu notu okudu.

"Canım komşum,

Zvenigorod'a, annemin yanına gidiyorum. Size de hediye olarak şarap bırakıyorum. İçin sağlıcakla, kimsenin bunu satın alması falan yok. Köşede duruyorlar.

Paykova"

Korotkov eğri eğri sırtarak kilidi açtı, yirmi seferde koridorun köşesinde duran tüm şarabı kendi odasına taşıdı, lambayı yaktı ve nasıl duruyorsa öyle, kafasında beresi ve palto-suyla kendini yatağa attı. Büyülenmişçesine yarım saat kadar, koyu karanlıkta eriyen Cromwell portresine baktı, sonra da aniden saldırgan bir karakter nöbeti geçirdi. Bereyi koparırcasına çıkardı ve köşeye fırlattı, bir hamleyle kibritlerle dolu paketleri yere attı ve onların üzerinde tepinmeye başladı.

“Al işte! Al! Al!” diye uluyordu Korotkov ve çatır çutur tanrının belası kutuları, İçdoner’in kafasını ezdiğinin bulanık hayalini kurarak eziyordu.

Yumurta kafayı hayalinde canlandırırken aklında birden tıraşlı ve sakallı yüz canlandı, Korotkov bir an durdu.

“Affedersiniz ama... nasıl yani?..” diye fısıldadı ve elini gözlerine götürdü. “Nasıl ama ya? Ne diye burada durup boş işlerle uğraşıyorum, her şey bu kadar korkunç bir hal almışken, çift mi ki bu herif, gerçek mi tüm bunlar?”

Korku odaya kara pencerelerden sürüne sürüne girdi ve Korotkov bakmamaya çalışarak perdeleri çekti. Ancak bu bir parça dahi olsa onu rahatlatmadı. Bu çifte yüz kâh sakal bırakarak, kâh birden tıraşlanarak zaman zaman yeşilimsi gözlerini de parıldatarak, köşelerden süzülüyordu. Sonunda Korotkov kendini tutamadı ve gerginlikten beyninin çatlamaya niyetlendiğini hissederek sessizce ağladı.

Ağlamaya doyup da rahatladığını hissettiğinde dünden kalan kayganlaşmış patatesleri yedi, sonra yeniden lanetli gizeme geri dönüp biraz daha ağladı.

“Affedersiniz ama...” diye sayıkladı birden, “şarabım oracıkta durup dururken neden ağlıyorum ki ben?”

Bir dikişte yarım çay bardağını bitirdi. Tatlı sıvı beş dakika sonra etkisini gösterdi, sol şakağı ısırap vererek ağrıyordu, daha bir koyu, daha bir tiksintiyle içesi geldi. Üç bardağı diktikten sonra Korotkov şakağındaki ağrıdan İçdoner’i tamamen unuttu, inleye inleye üstündekileri çıkardı, baygın gözlerini yuvarlayarak yatağa yığıldı. Bulanık bir uyku ona merhamet edene kadar, “Ah bir Piramidon olsaydı...” diye uzun uzun fısıldadı.

VII

ORG VE KEDİ

Ertesi günün sabah onunda Korotkov tez elden bir çay yaptı, iştahsızca boğazından yarım bardak çayı yuvarladı ve zor, koşuşturmalı bir günün kendisini beklediğini hissederek odasını terk etti, sis içindeki ıslak, asfalt avluyu koşarak geçti. Kulübenin kapısında Domovoy yazıyordu. Korotkov'un eli düğmeye uzanırken gözleri de şu yazıya kaymıştı: “Ölüm hallerinde rapor verilmemektedir.”

“Tanrım,” diye seslendi bıkkınlıkla Korotkov, “adım başı bir uğursuzluk.” sonra da ekledi: “O zaman evraklarla olan işi sonraya bırakalım, şimdi Kibmal'e gidelim. Neyi nasıl yapmak gerek, bir bakmak lazım. Belki Çekuşin de geri dönmüştür.

Tüm parası çalınmış olduğundan Korotkov Kibmal'e yürüyerek gitti, girişten geçip adımlarını dosdoğru idari işler birimine yöneltti. İdari işlerin eşiğinde bir duraksadı ve ağzı açık kaldı. Kristal salonda bir tane bile tanıdık yüz kalmamıştı. Ne Drozd, ne Anna Yevgrafovna, tek kelimeyle hiç kimse.

Masaların ardında artık teldeki kargaları değil de, Aleksey Mihayloviç'in üç şahinini anımsatan, birbirinin tıpkısı, tıraşlı sarışın, üzerlerinde açık gri takımlarla üç adam ve hayallere dalan gözleri ve kulaklarında pırlanta küpleri ile genç bir kadın oturuyordu. Genç adamlar Korotkov'a bir nebze dahi dikkat etmediler ve hesap defterlerine bir şeyler zımbalamaya devam ettiler, kadınsa Korotkov'a göz kırptı. O da cevaben kafası karışık bir şekilde güldü, kadın da kibirli kibirli güldü ve arkasını döndü. "Garip," diye düşündü Korotkov ve ayağı eşiğe takılarak idari işlerden çıktı. Kendi odasının kapısının dibinde biraz duraksadı, eski tatlı "Memur" tabelasına bakıp derin bir nefes aldı, kapıyı açtı ve içeri girdi. Korotkov'un gözlerinin ferisi aniden söndü, yer ayaklarının altında hafifçe sallandı. Korotkov'un masasında oturan, dirseklerini yaymış, kudurmuşçasına kalem açan İçdoner'in bizzat kendisinden başkası değildi. Sakalının lüle lüle parıldayan kılları göğsünü örtüyordu. Yeşil çuhanın üzerindeki cilalanmış kele bakakalan Korotkov'un nefesi kesildi. Sessizliği ilk İçdoner bozdu.

"Ne istemiştiniz, yoldaş?" diye tiz perdeden, kibarca sordu.

Korotkov nöbetteymişçesine dudaklarını yaladı, daracık göğsünü yüklü miktarda havayla doldurdu ve güçlükle duyulacak şekilde şunları söyledi:

"İhim... ben, yoldaş, buranın memuruyum... yani... ha evet, görevlendirmeyi hatırlıyor olmalısınız..."

Şaşkınlık keskin bir şekilde İçdoner'in yüzünün üst yarısını değiştirdi. Sarı kaşları kalktı, alını da bir akordeona döndü.

“Affedersiniz”, dedi kibarca, “buranın memuru benim.”

Korotkov’da anlık bir dilsizlik baş gösterdi. Geçtiği anda da şunları söyledi:

“Ama nasıl? Dün, demek ki. Ah, evet. Lütfen affedin. Sanırım, ben karıştırdım. Lütfen.”

Gerisingeri odadan çıktı, koridorda hırıltılı bir sesle kendine:

“Korotkov, hatırlasana, bugün ayın kaçı?” diye sordu.

Sonra da kendi kendine cevapladı:

“Salı, yani cuma. Bin dokuz yüz.”

Döndü ve o an önünde insanı içine alabilecek boyutta, iki fildişi koridor lambası parladı, İçdoner’in tıraşlı yüzü tüm dünyayı gölgeledi.

“Güzel!” leğen kemiği kütürdedi, tutuldu kaldı Korotkov, “sizi bekliyordum. Harika. Tanıştığımıza da memnun oldum.”

Bu kelimeler eşliğinde Korotkov’a yaklaştı ve elini öyle bir sıktı ki, çatıdaki leylek gibi tek ayağı üzerinde dikildi.

“Personeli tasfiye ettim,” hızlı, kesik kesik ama kelimelerin üzerine basarak konuşmaya başladı İçdoner, “üç kişiler,” dedi parmağıyla idari işleri göstererek “ve tabii ki bir de Maneçka. Siz benim yardımcım olacaksınız. İçdoner de memur. Eskilerin hepsini salladım gitti. Panteleymon salağını da. Onun eskiden Alplerin Gülü’nde uşak olarak çalıştığına dair kanıtlarım var. Şimdi daireye gitmem gerek, siz de bu arada İçdoner ile her biri hakkında birer resmi yazı yazın ve özellikle de şeyin hakkında, neydi o... Korotkov’un. Lafı açıl-

mışken, siz de biraz o hergeleyi andırıyorsunuz. Ama onun gözü mordu.”

“Ben. Hayır,” dedi Korotkov sallanarak ve çenesini sarkıtarak, “ben hergele değilim. Tüm evraklarımı çaldılar benim. Her birini.”

“Tümünü mü?” dedi keskin bir çığlıkla İçdoner, “rezalet! Bir taraftan da iyi.”

Tırnaklarını güçlkle nefes alan Korotkov’un koluna geçirdi ve koridor boyunca koşturup onu makam odasına sürükledi, kabarık bir deri koltuğun üzerine bıraktı, kendisi de masasına geçti. Hâlâ yerin inceden inceye ayağının altından kaydığını hisseden Korotkov, olduğu yerde büzüştü ve gözlerini kapatıp fısıldadı: “Yirmisi pazartesiydi, yani, salı da yirmi biri. Hayır. Yani ben? Yirmi birinci yıl. 0,15 No’lu gelen yazı, imza yeri, tire, Varfolomey Korotkov. Demek ki ben. Salı, çarşamba, perşembe, cuma, cumartesi, pazar, pazartesi. Pazartesi de pe’yle, perşembe de pe’yle, pazar ise... pazz... ze’yle, aynı pazartesi gibi...”

İçdoner çatır çutur kâğıda bir şeyler karaladı, tak diye üzerine mührü bastı ve gözüne sokar gibi ona uzattı. Tam da bu anda telefon çıldırmışçasına çaldı. İçdoner ahizeyi kaptı ve ona doğru bağırmaya başladı:

“Aha! Tamam. Sonra. Şimdi geliyorum.”

Askılığa uzandı, kasketini koparırcasına aldı, onunla kelinesi kapattı ve “beni İçdoner’in yanında bekleyin,” veda kelimeleri ile kapıda kayboldu.

Mühürlü kâğıtta yazılanları okuyup bitirdikten sonra, her şey Korotkov'un gözlerinde inanılmaz bir kararlılıkla donuklaştı:

“İşbu yazıyla ibraz ettiğim gibi benim yardımcımın y. Vasiliy Pavloviç Kolobkov olduğunu beyan ederim. İçdoner.”

“Oo!” diye bir inledi Korotkov kâğıdı ve kasketini yere düşürürken, “Neler oluyor yahu?”

Dakikasında kapı gıcirtısı eşliğinde İçdoner sakalıyla beraber geri döndü.

“Tüydü mü İçdoner?” diye sordu Korotkov’a incecik sesiyle tatlı tatlı.

Etraf karardı.

“Aaaaa!..” diye inledi artık bu işkenceye katlanamayan Korotkov ve kendini kaybederek İçdoner’in üzerine dişlerini göstere göstere atıldı. İçdoner’in yüzüne öyle bir korku ifadesi yayıldı ki, bir anda sararmasına neden oldu. Gerisingeri kapıya dayanıp bir gümbürtüyle kapadı onu, güçlkle koridora attı kendini, bir yerlere tutunamayıp sendeler gibi oldu, hemen toparlanıp bağıra bağıra ileri doğru koşmaya başladı:

“Kurye! Kurye! Yardım edin!”

“Durun. Durun. Rica ediyorum, yoldaş...” diye bağırıyordu kendine gelen Korotkov ve arkasından atıldı.

İdari işler ofisinde bir gürültü koptu, şahinler derhal hazırola geçtiler. Kadının hülyalı gözleri kendilerini bir anda daktilodan kaldırdı.

“Ateş edecekler. Ateş edecekler!” diyen isterik çılgılığı da onlara eşlik ediyordu.

İçdoner girişteki birinci orgun bulunduğu boşluğa sıçradı, bir saniye kadar nereye koşacağını kestiremeden duraksadı, olduğu yerden fırlayıp keskin bir dönüşle orgun arkasında kayboldu. Korotkov da ardından atıldı, ayağı kaydı, orgun bir tarafında sallanıp duran koskocaman, yamuk kol olmasa, belki de kafasını korkuluğa çarpıp kıracaktı. Bu kol, Korotkov'u paltosundan yakaladığı gibi yere çarptı, koyunyününden kirli beyaz dokuma sessizce sürüklendi ve yumuşak bir inişle soğuk zemine oturdu. Orgun gerisinde kalan arka kapı İçdoner'in ardından bir şangırtıyla kapandı.

"Tanrım!.." diye başladı Korotkov ve bitirmedi.

Tepesindeki tozlu, bakır borularıyla devasa kutudan garip sesler duyuluyordu; sanki bir bardak kırılmış, sonra boğuk, karından geliyormuş gibi çıkan bir homurtu, garip, alt perdeden bir cıvıltı ve çan vuruşu işitiliyormuş gibi. Ardından yüksek sesli majör akorla, insanı kendine getiren, kanlı canlı bir tel sesi ile birlikte bu üç katlı sarı kutu uzun süredir oralarda çıkmayı bekleyen sesin ara katmanlarından dökülerek çalmaya başladı:

Esti, gürledi Moskova'nın yangını...

Kapıdaki siyah karede birden Panteleymon'un soluk yüzü belirdi. Bir anda o da bir dönüşüm yaşadı. Küçük gözleri bir zafer ışıltısıyla parladı, şöyle bir doğruldu, sağ elini sol elinin üzerine, sanki görünmez bir mendil sarkıtmışçasına koydu, bulunduğu yerden fırladı ve yandan koşumlu bir at

gibi, kenardan kenardan merdiven basamaklarını indi, elleri öyle bir haldeydi ki, sanki üzerinde fincanlar olan bir tepsiyi tutar gibiydi.

Du-uman çöktü nebrin üzerine-e.

“Ne halt ettim ben böyle?” dedi Korotkov korku içinde.

Makine, ortaya çıkmak için bugünü bekleyen ses dalgalarını düzelterip doğruca yoluna devam etti, bin başlı bir aslan kükremesi ve ses gücüyle Kibmal’ın sessiz salonlarını doldurdu.

Duvarlarında ise Kremlin kapılarının...

Çanların inlemesi ve gümbürtüsünün arasından bir otomobil kornası sıyrıldı ve o an İçdoner ana giriş kapısından geri döndü –tıraşlı İçdoner, hani şu intikam hissiyle dolu ve korkunç olan. Kötücül, parıldayan bir koyu mavi gölgesiyle yüzercesine merdivenlerden yukarı çıktı. Korotkov’un saçları diken diken oldu ve yerinden fırlayıp orgun arkasındaki yamuk merdivene açılan yan kapıdan koşarak çakıl kaplı avluya, ardından da sokağa çıktı. Arkasından kovalayan varmış gibi sokak boyunca, ardınca boğuk boğuk gürleyen Alpler’in Gülü’nü dinleyerek uçarcasına koştu:

O duruyordu, gri ceketi üstünde...

Köşedeki arabacı kamçısını savurarak cılız beygiri kudurmuş gibi yerinden uğratıyordu.

“Tanrım! Tanrım!” dedi Korotkov gözyaşları içinde, “Yine o! Yok artık!”

Sakallı İçdoner köprüden çıkagelip arabanın yanında bitiverdi, arabaya atladı ve arabacının sırtına vurarak incecik sesiyle konuşmaya başladı:

“Sür! Sür şunu, uğursuz!”

Cılız beygir fırladı, çifte atmaya başladı, sonra da kırbacın ateşli vuruşları altında sokağı araba gümbürtüsü ile doldurarak dörtlale ilerledi. Boncuk boncuk dökülen gözyaşlarının arasından Korotkov arabacının parıldayan şapkasının uçuşunu, altından da kâğıt paraların dört bir yana nasıl savrulduğunu gördü. Sokaktaki çocuklar ısıklarla bunların ardından koştular. Arabacı arkasını dönüp çaresizlik içinde dizginlere asıldı, ancak İçdoner kudurmuş gibi bağıra çağıra arabacının sırtını yumrukluyordu:

“Devam et! Devam! Ben ödeyeceğim.”

Arabacı çaresiz bir bağırıyla:

“Eh, siz bilirsiniz, ölelim mi, napalım?” diyerek beygiri dörtlale kaldırdı ve her şey köşeyi dönünce kayboldu.

Korotkov hıçkırıklar içinde başının üzerinden hızla akıp giden, gri gökyüzüne baktı, sarsıldı ve çaresizce bağırmaya başladı:

“Yeter. Böylece bırakmıyorum! Açıklığa kavuşturacağım.” Bir hamleyle tramvayın koluna asıldı. Tutunduğı kol onu beş dakika kadar salladı ve dokuz katlı, yeşil bir binanın

önüne fırlattı. Bir hışımla içeri giren Korotkov kafasını, ke-
restelerle çevrilmiş dört köşeli bir deliğe soktu ve kalantor bir
mavi çaydanlığa “Şikâyet bürosu neresi yoldaş?” diye sordu.

“8. kat, 9. koridor, 41 numaralı daire, oda 302,” diye ce-
vapladı çaydanlık bir kadın sesi ile.

“8., 9., 41. üç yüz... üç yüz... kaçtı o... 302,” diye sayıklı-
yordu Korotkov geniş merdivenleri çıkarken. “8., 9., 8., stop,
40... hayır, 42... hayır, 302,” diye mırıldandı, “of, Tanrım,
unuttum... evet, 40., kırkınıcı...”

Sekizinci katta üç kapıyı es geçti, dördüncüde “40” num-
rayı gördü ve uçsuz bucaksız, iki renkli sütunlu salona girdi.
Köşelerinde kâğıt rulosu makaraları vardı, tüm zemin, üzeri-
ne bir şeyler yazılmış kâğıt parçaları ile kaplıydı. Uzakta bir
yerde belli belirsiz, üzerinde daktilosuyla bir masa ve onun
ardında oturan, sessizce bir şarkı mırıldanan, elini yanağına
dayamış altın sarısı saçlı bir kadın görünüyordu. Şaşkın şaş-
kın etrafına bakınan Korotkov, sütunların gerisindeki sahne-
den inen, beyaz kaftanı içinde güçlkle yürüyen bir adamın
görmeli bedenini gördü. Mermer gibi suratında kırçılı, sarkık bıyıklar dikkat çekiyordu. Adam alışılmışın dışında bir
nezaketle, suratında heykelimsi, ölü bir sırıtışla Korotkov’a
yaklaştı, kibarca elini sıktı ve topuklarının tıkırtısı eşliğinde
“Jan Sobesski,” dedi.

“Yok artık!..” diye karşılık verdi şaşkın Korotkov.

Adam tatlı tatlı gülümsedi.

“Düşünebiliyor musunuz, birçok kişi hayret ediyor,” diye
konuşmaya başladı kelimelerin vurgularını hatalı telaffuz

ederek, “Ama yoldaş, o haydutla aramda herhangi bağ olduğunu düşünmeyin sakın. Yok, hayır. Tatsız bir tesadüften başka bir şey değil. Yeni soyadım Sotsvosski’nin bir an önce onaylanması için bir dilekçe verdim. Bu çok daha güzel ve öyle tehlikeli falan değil. Bu arada, eğer beğenmediyseniz,” dedi adam gücenik bir ifadeyle ağzını bükerek, “ısrarcı değilim. Biz her zaman adam bulabiliriz. Bizi kendileri ararlar.”

“Yok canım, neler diyorsunuz,” dedi her yerde olduğu gibi burada da garip şeylerin olmaya başlayacağını sezen Korotkov hastalıklı bir çılgılla. Zehirli bakışlarla etrafını süzdü, bir yerlerden bir tıraşlı suratın ya da yumurta kafanın fırlayacağından endişe ederek, sonra da basmakalıp bir dille, “Çok memnun oldum ben, evet, hem de çok...”

Alacalı bir kızarıklık mermer adama az biraz sökün etti; kibarca Korotkov’un elini sıkarken, onu masaya yönlendirdi, bir taraftan da şunları söylüyordu:

“Ben de çok memnun oldum. Ama aksilik işte, tasavvur edebiliyor musunuz, sizi oturtacak bir yerim dahi yok. Arz ettiğimiz öneme rağmen bizi resmen bir ağılda tutuyorlar (adam elini kâğıt makaralarına doğru salladı). Hep entrika... Amaa, bir yolunu bulacağız elbet, endişe etmeyin... Hm... Neler var elinizde bizi sevindirecek, söyleyin bakalım,” diye tatlı tatlı sordu sararan Korotkov’a, “Ah, evet, kusura bakmayın, n’olur kusura bakmayın, sizi tanıştırmama müsaade edin,” gösterişli bir jestle beyaz kolunu stenoya doğru salladı, “Henrietta Potapovna Persimfans.”

Kadın anında buz gibi eliyle Korotkov'un elini sıktı ve onu şöyle bir süzdü.

"Nerde kalmıştık," diye yumuşak bir sesle devam etti ev sahibi, "bizi sevindirecek neler var elinizde? Fıkra? Makale?" soluk gözlerini devire devire uzattı, "bize nasıl lazım olduklarını tahmin dahi edemezsiniz."

"Yüce Tanrım... bu da ne böyle?" diye düşündü başı dumanlanan Korotkov, sonra da çırpınarak ruhunu teslim edermişçesine konuşmaya başladı.

"Benim başıma... ee... korkunç bir şey geldi. O... ben, pek anlayamıyorum. Tanrı aşkına, halüsinasyon falan gördüğümü düşünmeyin... Ihım... hıhıhı... (Korotkov yalandan gülmeye çalıştı ama beceremedi). O yaşıyor. Sizi temin ederim ki... ama bir türlü anlayamıyorum, bir bakıyorsun sakallı, aradan bir dakika geçmeden sakalsız. Doğru düzgün anlayamıyorum... Sesi de değişiyor sonra... üstüne üstlük, bir de tüm evraklarım çalındı, Domovoy da, aksi gibi ölmesin mi. Şu İçdoner..."

"Tam tahmin ettiğim gibi," diye bir çığlık kopardı adam, "onlar değil mi?"

"Ah, Tanrım, tabii ki onlar," diye ses verdi kadın, "Ah şu korkunç İçdonerler."

"Biliyor musunuz," dedi adam heyecanla keserek, "onun yüzünden yerlerde oturuyorum. Alın bakın işte. Söyleyin bana, ne anlar o gazetecilikten!.." ev sahibi Korotkov'u düğmesinden kavradı. "Rica ederim, söyleyin, ne anlar? İki gün buradaydı ve beni çileden çıkardı. Ancak ne kadar mutlu ol-

duğumu bir tasavvur edin. Fyodor Vasilyeviç'e gittim ve onu aldurdım görevden. Soruyu sağlam sordum: ben mi yoksa o mu? Kibmal mi, ne, öyle bir yere gönderdiler onu. Kokuşsun dursun şimdi o kibritlerle! Ama mobilyalar, mobilyaları da şu lanet olasıca büroya satmayı becermiş. Hepsini. İyiymiş, değil mi? Şimdi söyleyin bana, neyin üzerinde yazacağım ben? Siz neyin üzerinde yazacaksınız? Sizin bizle çalışacağınıza bile emin değilim, canım (adam Korotkov'a sarıldı). O şarlatan muhteşem bir atlas kumaştan Louis Quatorze mobilyayı da sorumsuzca en iyi ihtimalle yarın kapatacakları o aptal büroya sallamış.

"Hangi büro?" diye duyulur duyulmaz bir sesle sordu Korotkov.

"Ha, evet, yok mu hani şu şikâyet ya da neydi o?" dedi ev sahibi bıkkınlıkla.

"Nasıl?" diye bağırdı Korotkov. "Nasıl ya? Neredeymiş bu?"

"Orada işte," dedi şaşkınlıkla ev sahibi ve eliyle yere vurdu.

Korotkov son kez bilinçsiz bakışlarla beyaz kaftanı süzdü ve bir dakika sonra kendini koridorda buldu. Bir an duraksayıp aşağı inen bir merdiven bulmak üzere uçarcasına sola koştu. Beş dakika kadar da koridorun nazlı kıvrımlarını takip ederek koştu ve bir beş dakika kadar sonra kendini koşturmacıya başladığı yerde buldu. 40 numaralı kapı.

"Hay aksi!" dedi Korotkov üzüntüyle, olduğu yerde tepinip sağa doğru koştu ve beş dakika sonra yine oradaydı. 40 numara. Korotkov kapıyı koparırcasına açıp içeri daldı ve bu-

ranın da boşaldığını düşündü. Sadece daktilo masada beyaz dişleriyle usul usul sırtıyordu. Korotkov sütunlara yaklaştı ve orada da adamı gördü. Kaidenin üzerinde artık somurtkan, gücenik bir ifadeyle duruyordu.

“Vedalaşmadan ayrıldığım için özür dilerim...” diye başladı Korotkov ve susuverdi. Adam bir şey işitmiyormuş, hatta nefes almıyormuşçasına dimdik duruyordu, sol eli de kesikti. Korotkov gerisingeri sendeleyip buz kesmiş halde koşarak yeniden koridora çıktı. Daha önce farkına varmadığı esrarlı bir kapı birdenbire karşısında açıldı ve içinden de kırış kırış, esmer, iki ucunda boş kovaların bulunduğu bir değnek taşıyan yaşlı kadın çıkıverdi.

“Hey! kocakarı!” diye heyecanla bağırdı Korotkov, “büro nerede?”

“Ben bilmem beyim, bilmem ben haşmetlim,” diye cevapladı kocakarı, “koşup da durma öyle, kıymetlim, ne yaparsan yap bulamazsın. On tane kat var, olacak iş mi bu?”

“Hay salak,” diye dişlerinin arasından böğürdü ve kapıya doğru atıldı. O da arkasından sertçe kapandı, Korotkov da kendini loş, hiçbir yere açılmayan bir boşlukta buldu. Duvarlara çarpa çarpa, orasını burasını madendeymiş gibi yara bere içinde bırakarak en nihayetinde bir aydınlık noktaya ulaştı, burası da onu merdiven boşluğunun birine götürdü. Kesik kesik tıkırtılarla aşağıya koştu. Aşağıdan da ona doğru yaklaşan ayak sesleri duyuluyordu. Boğucu bir endişe Korotkov’un kalbini sıkıştırdı, adımlarını yavaşlattı. Biraz zaman geçtikten sonra pırıl pırıl bir bere kendini gösterdi, gri bir battaniye

ve uzun bir sakal belirmeye başladı. Korotkov sendeledi ve sıkı sıkıya merdiven parmaklığına tutundu. Aynı anda bakışları karşılaştı ve her ikisi de ince telden korku ve acıyla dolu çılgınlıklarla ulumaya başladılar. Korotkov arkasını dönmeden tekrar basamaklardan yukarı çıkmaya, İçdoner de baştan ayağa dehşetle dolarak, gerisingeri aşağıya inmeye başladı.

“Durun,” dedi Korotkov hırıltılı bir sesle, “bir dakika... sadece açıklayın bana...”

“İmdat!” diye kükredi İçdoner incecik sesini gürül gürül bir basa çıkararak. Geri geri giderken bir gümbürtüyle sırtüstü düştü. Aldığı darbe pek hafif değildi. Fosforlu gözleriyle bir kara kediye dönüşmüşçesine düştüğü yerden fırladı, hedefine odaklanıp kayarcasına girişi boydan boya geçti, tortop olup pencere pervazına sıçradı, kırık pencere ve örümcek ağları arasından geçip kayboldu. Korotkov’un beynine beyaz bir perde çöktü, çökmesiyle kalkması da bir oldu, alışılmadık bir açıklık kapladı içini.

“Şimdi her şey anlaşıldı,” diye fısıldadı Korotkov ve sessizce gülümsedi, “hıhı, anladım. Demek böyleymiş. Kediler! Her şey apaçık. Kediler.”

Tüm merdiven boşluğunu cınlatan gürlemelerle kakhakalara boğuldu.

VIII

İKİNCİ GECE

Yoldaş Korotkov akşamüstünün alacakaranlığında pazen yatağın üzerinde oturup tüm olup biteni unutup sakinleşebilmek için üç şişe şarabı devirdi. Kafası şimdi büsbütün ağrıyordu: sağ ve sol şakağı, ensesi ve hatta gözkapakları. Midesinin derinliklerinden hafif bir tortu kalktı, dalga dalga dolandı ve yoldaş Korotkov iki kere leğene kustu.

“Biliyorum ne yapacağımı”, diye hafifçe fısıldadı Korotkov başını öne eğerek, “yarın onunla karşılaşmamaya çalışmalıyım. Ama yine her yerde dolanıp durursa, bir yerlerde geçip gitmesini bekleyeceğim. Bir yerlerde işte: bir ara sokakta ya da çıkmazda. O da kendi başına geçip gider. Eğer arkamdan kovalarsa, ben de kaçırım. O da tıkanır kalır. Gitsin işte yoluna kendi başına. Kibmal'e de bir daha gidesim yok. Tanrı aşkına, senin olsun. Çalış kendi başına, hem müdür, hem memur ol, tramvay parasına da istemiyorum. Onsuz da olur. Tek isteğim beni artık rahat bırakman. Kedi misin, değil misin, sakallı mısın, sakalsız mısın, nesin! Sen kendi

yoluna ben kendi yoluma. Ben kendime başka bir yer bulur, orada sessiz sakın, huzur içinde çalışırım. Ne ben kimseye dokunurum, ne de kimse bana. Senin hakkında da hiçbir şikâyetle bulunmam. Yarın evraklarımı bir yoluna koyayım da, sonrası tamam...”

Uzaklarda bir yerlerde belli belirsiz saat vurmaya başladı... bam... bam... “Bu Pestruh’indeki olmalı,” diye düşündü Korotkov ve saymaya başladı. On... on bir... gece yarısı, on üç, on dört, on beş... kırk...

“Saatler kırk defa vurdu,” dedi Korotkov acı acı gülümseyerek, sonra da yeniden ağlamaya başladı. Sonra yine kilise şarabı yüzünden çırpına çırpına kustu.

“Sert, oh, çok sert bu şarap,” diye sayıkladı Korotkov ve bir inlemeyle kendini yastığa bıraktı. İki saat geçti, söndürmediği lamba yastıktaki solgun yüzü ve dağınık saçları aydınlattı.

IX

DAKTILO DEHŞETİ

Yoldaş Korotkov için garip bir sonbahar günü daha fark ettirmeden geldi çattı. Korkulu bakışlarla merdivene göz gezdirip sekizinci kata çıkmak üzere yola koyuldu, rastgele sağa dönüp bir mutluluk çılgılığı attı. Bir el resmi “302-349 Numaralı Odalar”ı işaret ediyordu. Kurtarıcı elin işaret eden parmağını takip ederek kapısında “302-Şikâyet Bürosu” yazan odaya ulaştı. Karşılaşmak istemediği kişilerle karşılaşmamak için odayı dikkatlice süzen Korotkov içeri girdi ve kendisini daktilolarının başına oturmuş yedi kadının karşısında buldu. Önce biraz tereddüt edip en sondaki esmer ve donuk yüzlü olana yaklaştı, eğilerek selamladı ve tam bir şeyler söyleyecekti ki esmer kadın lafı ağzına tıkayıverdi. Tüm kadınların bakışları birden Korotkov’a kaydı.

“Koridora çıkalım,” dedi sert bir tavırla donuk ve nöbete tutulmuş gibi saçlarını düzeltmeye başladı.

“Tanrım, yine yine yine bir şeyler oluyor...” cümlesi Korotkov’un kafasında bir sıkıntıyla belirip kayboldu. Güç-

l kle soluğunu içine çekti ve razı oldu. Diğer altısı arkalarından heyecanla fısıldaşmaya başladılar.

Esmer olan Korotkov'u dışarı çıkardı ve boş koridorun alacakaranlığına şunları söyledi: "Korkunç birisiniz... sizin yüzünüzden gece boyu gözüme uyku girmedi ve kararımı verdim. İstediuiniz gibi olsun. Size teslim oluyorum."

Korotkov kocaman gözlü, buram buram leylak kokan esmer yüze baktı, boğazından bir ses çıktı ve hiçbir şey söylemeden öylece kalakaldı. Esmer kız başını geri çekti, canı yanıyormuşasına yüzü gerildi, dişleri göründü, onu kendine doğru çekerek fısıldadı:

"Neden susuyorsun, zampara? Cesaretinle aklımı başımdan aldın, apkın seni.  p hadi beni, hadi  p  p, hazır kontrol komisyonundan birileri yokken ortalıkta."

Korotkov'un boğazından bir kez daha garip bir ses ıktı. Sağlam bir sarsıldı, dudaklarında tatlı ve yumuşak bir şeyler hissetti, koskocaman gözbebekleri neredeyse Korotkov'un gözlerine değecekti.

"Teslim olacağım sana," diye fısıldadı Korotkov'un ağzının dibinde.

"Hiç gerek yok," diye boğuk bir sesle cevap verdi "benim evraklarımı çaldılar."

"Bak sen!" sesi duyuldu birdenbire arkadan.

Korotkov başını çevirdi ve lustrinle parıldıyan yaşlı adamı gördü.

"A-ha!" diye bir çığlık attı esmer kız ve elleriyle yüzünü kapayarak kapıya koştu.

“Hah,” dedi yaşlı adam, “iyiymiş. Nereye gidersem gideyim, karşımda sizi buluyorum saygıdeğer Kolobkov. Yettiniz ama. Ha öpmüşsün bunu, ha öpmemişsin. Görevlendirmeyi öptürmezler ama sana. Şu yaşlı halimle bana verdiler, e artık ben gideceğim. İşte böyle yaparlar.”

Son sözleriyle birlikte kuru ve küçücük kalmış eliyle Korotkov’a hareket çekti.

“Hakkınızda şikâyet yazacağım,” diye devam etti huysuz lustrin, “eveet, ana daireden üçünü lekelediniz, yetmedi, şimdide alt dairelere mi dadandınız? Melekleri ağlıyor şimdi her birinin, size göre hava hoş, değil mi? Ağlaşıp duruyorlar şimdi, zavallı kızlar, vah vah, çok geç artık. Geri getiremezsin bir kızın namusunu, getiremezsin işte.”

Yaşlı adam turuncu buketlerle süslü büyük burun mendilini çıkardı, ağlamaya ve sümkürmeye başladı.

“Yaşlı bir adamın elinden yolluk kırıntılarını aşırırmaya çalışıyorsunuz, öyle değil mi Sayın Kolobkov? Nasıl bir şey bu...” Yaşlı adam titredi ve bağırarak ağlamaya başladı, çantasını düşürdü. “Alın, yiyin. Partiye üye olmayan, merhametli yaşlı adam açlıktan ölsün zaten... bırak ölsün. Yaşlı itin eninde sonunda gideceği yer de orası zaten. Ama unutmayın Sayın Kolobkov,” yaşlı adamın sesi peygamberlerinki gibi ürkünçtü ve dört bir yandan çınlıyordu. “Yar olmaz size bu şeytani paralar. Yumruk olur, boğazınıza oturur,” dedi ve kendini coşkulu haykırıslara kaptırarak ağladı yaşlı adam.

Korotkov’u da bir histeridir aldı; birden ve kendinin dahi beklemediği bir şekilde kesik kesik, ayaklarıyla yere vurdu.

“Cehenneme kadar yolun var!” dedi inceden bağırmaya başlayarak ve hastalıklı sesi koridorları kapladı. “Ben Kolobkov değilim. Rahat bırak beni! Kolobkov falan değilim. Gitmiyorum! Gitmiyorum!”

Yakasını yırtmaya başladı. Yaşlı adam bir anda donup kaldı, korkudan titriyordu.

“Sıradaki!” diye açıldı kapı. Korotkov sustu ve içeri süzüldü, daktiloları geçip sola döndü, kendini lacivert bir takım giymiş, uzun boylu ve şık, sarışın bir adamın önünde buldu. Sarışın, Korotkov’u başıyla selamladı ve “Lafı uzatmayalım yoldaş. Hemen halledelim. Poltava mı, İrkutsk mu?”

“Benim evraklarım çalındı,” diye cevapladı yabani bakışlarıyla etrafı süzen dalgın Korotkov. “Bir de kedi çıktı. Hakkı yok ki. İçdoner olup olmadığını kastetmiyorum. Benim evraklarımı çal...”

“Saçma,” dedi lacivertli, “üniforma verelim, gömlek de, çarşaf da. Eğer İrkutsk olursa kürklü parka bile veririz. Uzun lafın kısası.”

Melodik bir tıngırtıyla anahtarı kilide soktu, çekmeceyi açtı ve içine şöyle bir bakıp sevimli sevimli, “Buyrun Sergey İvanoviç,” dedi.

O anda dişbudaktan çekmecenin içinden saman rengi saçları taranmış bir kafa, fıldır fıldır dönen mavi gözleriyle baktı. Ardınca yılan gibi boynu kıvrılıyordu. Kolalı yakası kütürdedi, ceket, kolları, pantolonu ile bir saniye sonra tamamlanan sekreter, bir “günaydın” cıvıltısıyla kırmızı çuhanın üzerine çıktı. Sudan çıkan köpekler gibi silkelendi,

zıpladı, manşetlerini daha geriye sıyırdı, cebinden patentli bir kalem çıkarıp çıkarır çıkarmaz da ucunu açmaya başladı.

Korotkov geriye doğru adım attı, elini uzatıp lacivertliye şikâyet eder bir tonda:

“Bakın, baksanıza, masadan çıktı. Bu da nesi böyle?..”

“E çıktı haliyle,” dedi lacivertli, “tüm gün yatacak değildi ya. Tam sırası. Zamanı geldi. Dakik işte.”

“Ama nasıl? Nasıl yani?” diyerek çınladı Korotkov’un sesi.

“Of, Tanrım,” dedi heyecanla lacivertli, “oyalamayın yoldaş.”

Esmerin başı kapı aralığından fırladı, heyecan ve coşkuyla bağırdı:

“Evraklarını Poltava’ya gönderdim bile, ben de onunla gidiyorum. Benim teyzem Poltava’da, 43 derece genişlik ve 5 metre uzunlukta.”

“İşte bu harika,” diye cevapladı sarışın, “ben de bu ayak sürmeden sıkılmaya başlamıştım.”

“İstemiyorum!” diye bağırdı Korotkov gözlerini devirerek. “Üstüme kalacak, dayanamam buna. İstemiyorum! Evraklarımı verin. Verin biricik soyadımı. Tekrar geri verin!”

“Yoldaş, o işlerle evlilik dairesi ilgileniyor,” diye tısladı sekreter, “bizim elimizden bir şey gelmez.”

“Aptal şey!” diye haykırdı esmer kadın yeniden bir süzerek, “Evet de, evet de artık!” dedi bağırarak suflörlerin fısıltısıyla. Kafası bir görünüyor, bir kayboluyordu.

“Yoldaş!” dedi canhıraş Korotkov, bir yandan yüzündeki gözyaşlarını silerken, “Yoldaş! Yalvarıyorum sana, ver şu

evrakları. Canım dostum. Ne olur, tüm kalbimle diliyorum bunu, verirsen manastıra kapanacağım.”

“Yoldaş! Delilenmene gerek yok. Somut ve soyut olarak, yazılı ve sözlü bir şekilde, aciliyet ve gizlilikle söyleyin, Poltava mı, İrkutsk mu? Meşgul insanların zamanını almayın! Koridorlarda dolaşıp durmayın! Tükürmeyin! Sigara içmeyin!” diye gürledi kendinden geçen sarışın adam.

“El sıkışma iptal!” diye horoz misali öttü sekreter.

“Yaşasın sarılmalar!” diye tutkuyla fısıldadı esmer kadın ve odanın içinde tüy misali hafif dolaşarak Korotkov’un boynunu bir demet sümbülmüşçesine kendine bastırdı.

“On üçüncü emirde dendiği gibi: evraksız yakınına dahi gitme,” dedi yapmacık bir tavırla avizeden bozma olan, kanatlarını da yere çarpa çarpa havalandı... “Ben girmeyeceğim, girmeyeceğim, ama ne olursa olsun kâğıdı atacağım, şöylece atacağım, hop!.. Her birini imzalarsın, hele bir sanık sandalyesinde otur da...” gömleğinin siyah, geniş kolundan bir paket beyaz kâğıt çıkardı, havada uçuşup kıyılarıdaki kayalıklara konan martılar misali masalara dağıldılar.

Odaya bir kaos hâkim oldu, pencereler sallanmaya başladı.

“Sarışın yoldaş,” dedi ağlayarak tükenen Korotkov, “takılıp kaldım burada, ama uydur artık bana bir evrak parçası. Ellerini öperim senin.”

Bu kaosta sarışın adam bir anlığına kafasını yaşlı adamın, kudurmuş gibi imzaladığı kâğıtlardan ayırmadan ve aralıksız bunları yakaladıkça zevkle guruldayan sekretere atarak, şişip şişip büyüdü.

“Şeytan görsün yüzünü!” diye gürledi sarışın, “şeytan görsün. Stenolar, hey!”

Devasa elini salladı, duvar Korotkov’un gözleri önünde dağıldı, masalarda duran otuz daktilo şingır şingır öterek bir fokstrottur tutturdular. Kalçalarını sallayıp zevkten dört köşe omuzlarını oynatarak, krem rengi bacaklarıyla beyaz köpükler sıçratan otuz tane kadın bir geçit resmiyle masaların etrafında toplandılar.

Kâğıttan beyaz yılanlar daktiloların koca ağızlarına doğru süründüler, çöreklenmeye, kıvrılmaya, birbirlerine dolanmaya başladılar. Mor şeritli beyaz pantolonlar geldiler. “İşbu davacı gerçek davacıdır, serserinin biri değildir.”

“Giy şunu!” diye gürledi sarışın sis bulutunun arasından.

“I-i-i-i,” diye inceden sızlanmaya ve kafasını sarışının masasının köşesine vurmaya başladı Korotkov. Bir dakika içerisinde kafasının hafıflediğini hissetti, birilerinin gözyaşları içindeki suratı Korotkov’un önünde görünüp görünüp kayboluyordu.

“Valeryanka verin!” diye bağırdı birileri tavandan.

Pelerin siyah bir kuşun kanatları gibi ışığı kapattı, yaşlı adam heyecanla fısıldadı:

“Tek bir şey kurtarabilir, beşinci şubeden Dırkin’e gönderelim. Çabuk! Çabuk!”

Eter koktu, sonra Korotkov’u yarı karanlık koridor boyunca şefkatle taşıdılar. Pelerin Korotkov’u kucakladı, fısıldayıp kikirdeyerek dikkatini kendisine yöneltti:

* Valeryanka: Rusya ve Sovyetler’de sıklıkla kullanılan bir sakinleştirici türü. ç.n..

“Görecek onlar gününü: öyle şeyler koydum ki masaların üzerine, her biri en az beş yıl muharebe meydanında yenilgiyi tadacak. Çabuk! Çabuk!”

Pelerin bir kenara uçtu, rüzgârla savruldu ve havadaki nemin ağların arasından geçişi gibi, uçuruma doğru süzüldü gitti.

X

KORKUNÇ DIRKİN

Aynalı kabin aşağı inmeye başladı, iki Korotkov da onunla birlikte aşağı indi. İlk Korotkov ikincisini kabinin aynasında unutup yalnız başına soğuk boşluğa çıktı. Silindir şapkalı, pembe yanaklı bir şişko Korotkov'u, "Harika. İşte şimdi sizi tutukluyorum," sözleriyle karşıladı.

"Beni tutuklayamazsınız," diye yanıtladı Korotkov ve şeytani bir kahkaha attı, "kim olduğumu nereden biliyorsunuz ki. Bitti artık. Beni ne tutuklamanız, ne de evlendirmeniz mümkün. Poltava'ya falan da gitmiyorum!"

Şişko dehşetle titredi, Korotkov'un gözbebeklerine baktı ve gerisingeri çöktü.

"Sıkıysa tutukla," dedi Korotkov incecik bir sesle, soluk, titreyen ve Valeryanka kokan dilini şişkoya çıkardı, "nasıl tutuklayabilirsin ki, evrak yerine orta parmağımı mı göstereceksin? Kim bilir, belki de ben Hohenzollernlerdenim."

* Hohenzollern: 15. yy'dan bu yana tanınan ünlü Alman hanedanı. Fredrich II, Wilhelm I, Wilhelm II temsilcileri arasındadır, Romanya ve Rusya'ya uzanan kolları vardır.

“Yüce İsa,” dedi şişko titreyen elleriyle istavroz çıkarırken, pembeden de sarıya döndü.

“İçdoner damlamadı mı daha?” diye kesik kesik sordu Korotkov ve etrafına bakındı, “Cevap versene şişko!”

“Yok görünmedi,” diye cevapladı şişko sarıdan griye renk değiştirerek.

“Ne olacak şimdi? Ha?”

“Dırkin’e o zaman, başka yolu yok,” diye kekeleydi şişko, “en iyisi ona gitmek. Yalnız korkunç o. Hem de nasıl korkunç! Yanına bile yaklaşamazsın. İki kişi oradan aşağı uçtular. Daha yeni telefonu kırıp attı.”

“Anladık,” diye cevapladı Korotkov ve kabadayılar gibi yere tükürdü, “artık bize hiçbir şey sökmez. Yaylan!”

“Bacağınızı incitmeyin de, yetkili yoldaş,” dedi şişko nezaketle Korotkov’u asansöre geçirirken.

Yukarıdaki boşlukta on altı yaşlarında bir yeniyetmeyle karşılaştılar ve o da kulakları sağır edercesine bağırmaya başladı:

“Nereye gidiyorsun? Dursana!”

“Vurma amcası,” dedi şişko elleriyle kafasını tutarak, “Dırkin’e gidiyoruz.”

“Geç,” dedi ufaklık.

Şişko fısıldayarak, “Artık siz gidin efendim, ben şuracıkta bankta bekleyeyim sizi. Pek fena...”

Korotkov karanlık girişe geldi, oradan da açık mavi, delik deşik bir halı ile kaplanmış uçsuz bucaksız salona geçti.

Üzerinde “Dırkin” yazan tabelanın önünde biraz duraklayan Korotkov biraz sonra içeri girdi ve kendini koskoca ve kıpkırmızı bir masanın bulunduğu, duvarında saati olan

derli toplu bir çalışma odasında buldu. Ufak tefek, tıknaz Dırkin masanın ardından yay gibi fırladı ve bıyıklarını dikip, Korotkov henüz hiçbir şey söylememesine rağmen, “Kap-pa çeneni!..” diye böğürdü.

Bu sırada çalışma odasında, evrak çantası ile soluk yüzlü bir delikanlı belirdi. Dırkin’in yüzü o anda tebessüm kırışıklıklarıyla kaplandı.

“A-a!” diye keyifli bir çığlık attı. “Artur Arturiç. Saygılar.”

“Dinle, Dırkin,” diyerek konuşmaya başladı delikanlı metalik bir sesle, “Puzirev’e emeritüs veznesinde kendi diktatörlüğümü kurduğumu ve mayıs ayı paralarını iç ettiğimi söylemişsin, doğru mu?”

“Ben mi?..” diye kekeledi büyüğü bir şekilde korkunçtan iyi çocuğa evrilen Dırkin, “Ben, Artur Diktatörüç... ben, tabii ki... Gerek yok bunlara...”

“Sen ne pisliksin sen,” dedi delikanlı heceleri ayıra ayıra, evrak çantasını sallayıp tabağa krep yerleştirircesine Dırkin’in kulağına vurdu.

Korotkov düğmesine basılmış gibi bir of çekti ve donup kaldı.

“Sana da sıra gelecek, burnunu benim işime sokan her pislige sıra gelecek,” dedi delikanlı ciddiyetle ve Korotkov’a bir veda nişanı gibi kırmızı yumruğunu gösterip dışarı çıktı.

İki dakika kadar odaya sessizlik hâkim oldu, sadece avizenin zincirleri dışarıda bir yerlerden geçen kamyon yüzünden şingirdadı.

“İşte böyle genç adam,” dedi gülümseyerek iyi yürekli ve aşağılanmış Dırkin, “işte tüm çabaların ödülü bu. Geceleri doğru düzgün uyuyamazsın, ne tam yiyebilirsin yemeğini, ne de içebilirsin, gel gör ki sonuç hep aynıdır: suratına yediğin yumruk. Belki siz de bunun için geldiniz? Ne yapalım... Vurun Dırkin’e, vurun. Onun suratı kamu malı belli ki. Belki elinize acıyorsunuzdur? O zaman şu şamdanı kullanın.”

Dırkin de şişkin yanaklarını tahrik edercesine yazı masasına dayadı. Korotkov hiçbir şey anlamadan eğik ve mahcup bir tebessüm etti, şamdanı ayağından kavradı ve bir çatırtıyla Dırkin’in kafasına indirdi. Berikin burnundan masanın çuhasına kan damlamaya başladı, “ımdat!” diye bir çığlık kopararak iç kapıdan kaçtı.

“Ku-ku!” diye neşeyle öttü guguk kuşu ve duvardaki oyma Nürnberg evinden dışarı zıpladı.

“Ku- Klux- Klan,” diye öttü ve kel bir kafaya dönüştü. “Yazalım bir kenara işçileri nasıl dövdüğünüzü!”

Korotkov’u bir öfke sardı. Şamdanı sağa sola savurdu ve saate vurdu. Saat de bir gümbürtü ve altın yayların tıngırtısıyla karşılık verdi. İçdoner saatin içinden sıçrayıp boynunda taşıdığı tabelada “giden belge” yazan beyaz bir horoza dönüştü. O an iç kapının ardından Dırkin’in haykırışı geliyordu: “Yakala onu, yakala şu haydutu!” ve insanların ağır adımları dört bir yandan uçar gibi gelmeye başladı. Korotkov arkasına dönüp tabanları yağladı.

XI

KOVALAMACA FİLMİ VE DİPSİZLİK

Şişko merdiven boşluğundan kabine sıçradı, ağlara doğru atıldı ve paldır küldür aşağı yuvarlandı, ardındaki kocaman, aşınmış merdivenden de sırasıyla şişkonun siyah silindir şapkası, ardından beyaz, gelen belgeli horoz, horozun arkasından, sivri beyaz kafanın tepesinde uçan şamdan, onun ardından Korotkov, elinde silahıyla on altılık yeni yetme ve nallanmışçasına takırdayan çizmeleriyle birkaç insan daha geliyordu. Merdiven boşluğu bronz çınlamasıyla inliyordu ve boşluğa açılan kapılar gürültüyle çarpıp duruyordu.

Yukarı katlardan birisi aşağı doğru sarkarak megafondan bağıırıyordu:

“Taşınan birim hangisi? Yanmaz kasayı unuttular!”

Bir kadın sesi aşağıdan cevap verdi:

“Haydutlar!”

Silindir şapkayı ve şamdanı geçip ilk sıraya yükselen Korotkov ana kapıya vardı, sıcak havadan büyük bir porsiyonla

ciğerlerini doldurup sokağa doğru koştu. Beyaz horoz ardında kükürt kokusu bırakarak yerlerde süründü, siyah pelerin adeta boşlukta örüldü ve Korotkov'un yanı başında ince ve yeknesak sesiyle yürümeye başladı:

“Kooperatifçileri dövüyorlar, yoldaşlar!”

Korotkov'un yolda karşılaştıkları kenarlara yöneldiler ve kapı boşluklarına doğru süründüler, kesik çığlıklar alev alıp söndü. Birileri kudurmuşçasına çemkirdi, bağıırıp çağırdı, “yakala şunu!” diyen heyecanlı haykırıışlar, boğuk çığlıklar duyuldu. Odunların devrilişı gibi bir gürültüyle kepenkler indi, tramvay hattında oturan topalın biri incecik sesiyle “Başladı!” diye bağırdı.

Kurşunlar şimdi Korotkov'u ıskalayarak daha sık, sanki kar taneleriymişçesine daha bir neşeli süzölüyorlardı, kâh yan tarafa, kâh yukarıya uçuştular. Demirci körüğü gibi böğüren Korotkov bir deve, bir tarafı ve ön yüzüyle dar bir sokağa bakan, on bir katlı binaya doğru koştu. En köşede asılı duran “Restoran ve Birahane” yazılı bir tabelanın altına bir yıldız çakılmıştı yaşlı arabacı oturduğu yerden taş yola indi, yüzünde yorgun bir ifade, dudağında şu sözler vardı:

“İyi iş! Ne oluyorsunuz kardeşler? Kimin payına ne düşerse herhalde?..”

Ara sokaktan hızla çıkıveren bir adam Korotkov'u ceketinin alt tarafından yakalamak üzere bir hamle yaptı ve ceketin alt tarafı adamın elinde kaldı. Korotkov köşeyi döndü, dört beş metrelik bir sıçrayışla fuayenin aynalı boşluğuna koştu.

Üniformasında şeritler ve altın düğmeler olan bir erkek çocuk asansörden dışarı doğru sıçradı ve ağlamaya başladı.

“Otur amca, otur!” diye bağırdı gözyaşlarının arasından, “yeter ki vurma yetime!”

Korotkov asansör kabinine girdi, yeşil divana, öteki Korotkov’un karşısına oturdu ve karadaki balık gibi soluk alıp vermeye başladı. Burnunu çekip duran çocuk onun ardından girdi, kapıyı kapadı, halata asıldı ve asansör yukarı doğru çıkmaya başladı. O anda aşağıda, fuayede ortalık silah sesleriyle gümbürdüyordu ve cam kapılar da gürültüyle açılıp kapanıyordu.

Asansör ağır ağır ve sarsılarak yukarı çıktı, sakinleşen çocuk da bir eliyle burnunu silerken, diğeriyle de halatı topluyordu.

“Para mı çaldın amca?” diye merakla sordu perişan haldeki Korotkov’u süzerek.

“İçdoner’in... üzerine yürüyelim...” diye nefes nefese cevapladı Korotkov, “hücuma geçti bak...”

“En iyisi son kata, bilardo salonuna çık amca,” diye tavsiye etti çocuk, “oradan çatıya çıkar, mavzerin varsa da, bir köşeye saklanır, kendini kurtarırısın.”

“Hadi o zaman, en yukarı...” diye onayladı Korotkov.

Bir dakika sonra asansör sallanarak durdu, çocuk kapıları açtı, burnunu çekip, “Fırla amca, çatıya tüy!” dedi.

Korotkov zıplayarak çıktı, etrafına bakındı ve dikkatle kulak kabarttı. Aşağılardan gittikçe büyüyen ve yükselen bir uğultu geliyordu, yandan ise kemikten topların ardında he-

yecanlı yüzlerin bir görünüp bir kayboldukları cam perdelerin gerisinden işitilen tıkırdayışları. Çocuk gerisingeri asansöre bindi, kapılarını kilitleyip hızla aşağı doğru gözden kayboldu.

Kartal bakışlarını içinde bulunduğu durumun üzerinden geçiren Korotkov bir an duraksadıktan sonra “İleri!” diye bir savaş narasıyla bilardo salonuna yöneldi. Parlayan toplar ve solgun insan yüzleriyle birlikte çuha yeşilleri gözünün önünde görünüp kayboldu. Artık iyice yaklaştığı kestirilebilecek bir uzaklıktan kulakları sağır eden bir ateş sesi duyuldu, bir şangırtı ile de cam kırılması buna eşlik etti. Sanki bir sinyal almışlarcasına oyuncular istekalarını atıp tek sıra halinde, uygun adım yan kapılara yöneldiler. Korotkov alelacele, merdivenlerden bilardo salonuna açılan cam giriş kapısını onların ardından kilitledi ve hızlı hızlı bilardo toplarından kendisine bir cephaneye yaptı. Birkaç saniye geçmişti ki, asansörün yanında, camın ardında bir kafa belirdi. Top Korotkov’un elinden uçtu, bir ıslıkla camı delip geçti ve kafa o anda kayboldu. Onun yerini solgun bir ateş aldı ve ardından bir kafa daha, sonra biri daha belirdi. Toplar birbiri ardına uçtu, salonları birbirinden ayıran camlar da tuzla buz oldu. Yuvarlanma sesi merdiveni kapladı, kulakları sağır eden Singer dikiş makinesi misali makineli tüfeğin uğultusu ve binada oluşturduğu sarsıntı da bu sese cevap oluyordu. Camlar ve çerçevelerin üst kısmı bıçak gibi iniyordu, onunla birlikte dağılan sıva yüzünden bilardo salonunu bir pudra bulutu sarmıştı.

Korotkov durum üzerindeki hâkimiyetini kaybettiğini anladı. Elleriyle kafasını kapatıp kaçarken ayaklarıyla, ardın-

da binanın asfalt kaplı düz çatısının bulunduğu üçüncü cam duvara vurdu. Cam çatladı ve dağıldı. Korotkov cayır cayır yanan ateşin altından beş piramit dolusu topu çatıya göndermeyi başardı, onlar da kopmuş kafalar gibi çatının asfaltında yuvarlanmaya başladılar. Hemen sonra Korotkov da çatıya fırladı, tam da zamanında bunu yapmıştı, çünkü makineli tüfek daha aşağıdan nişan alıp çerçevenin alt kısmını bütünüyle ortadan kaldırmıştı.

“Teslim ol!” sesi belli belirsiz işitildi.

Korotkov’un önünde cılız mı cılız ışınlarıyla güneş belirdi, kafasının üzerinde solgun gökyüzü yükseliyordu, rüzgâr ve donmuş asfalt. Aşağıdan ve etraftan şehir telaşlı ve boğuk gürültüsüyle varlığını hatırlatıyordu. Korotkov asfalta atlayıp etrafına bakınarak üç tane topu kaptı ve korkuluğa doğru zıpladı, tırmandı ve aşağı baktı. Kalbi duracak gibi oldu. Önünde yassı ve küçükmiş gibi görünen evlerin çatıları, tramvayların sürüldüğü meydan, bokböceği gibi küçücük kalmış insanlar yayılmıştı; Korotkov o an ara sokağın girtisi boyunca, girişin oralarda koşuşturan gri figürleri fark etti, artlarınca altın rengi kafaların serpiştirildiği devasa bir oyuncak geliyordu.

“Sardılar etrafı!” dedi panik içinde Korotkov, “itfaiyeciler bunlar.”

Korkuluğun öbür tarafına geçip birbiri ardından üç topu attı. Süzülerek yükseldiler, bir eğri çizip pat diye yere düştüler. Korotkov bir üçlüyü daha kaptı, tekrar korkuluğu aşip gerinerek onları da fırlattı. Toplar gümüş gibi parlıyor,

aşağı inerken siyaha dönüyor, sonra tekrar parlayıp gözden kayboluyorlardı. Korotkov'a güneşin yansıdığı meydana bokböcekleri daha bir telaşla hareket ediyormuş gibi geldi. Korotkov biraz daha cephane almak üzere eğildi ama başaramadı. Kesilmeyen bir şangırtı ve cam çatlağı sesiyle, bilardo salonunun üzerindeki gedikte insanlar belirdi. Birer birer çatıya zıplayarak, nohut taneleri gibi dağıldılar. Gri şapkalar havada uçuştı, gri paltolar; üst camın üzerinde yere değmeden ruganlı yaşlı adam süzülüyordu. Sonra cam tamamen aşağı indi ve tekerleklerin üzerinde tüm korkunçluğuyla kafası tıraşlı İçdoner, elinde garip bir misket tüfeğiyle geldi.

"Teslim ol!" diye uludular önünden, gerisinden, üstünden ve hepsini dayanılmaz, kulakları sağır eden, sanki tencereden çıkan bir bas bastırdı.

"Bitti," diye zayıf mı zayıf bir çığlık çıktı Korotkov'dan, "bitti. Mücadele kaybedildi. Ta-ta-ta-ta!" diye dudaklarıyla bir son nefeslisi tutturdu.

Ölüm cesareti ruhunu sardı. Parmaklıklara tutunup dengesini korumaya çalışarak direğe tırmandı, üzerinde sallandı, tüm vücuduyla doğrulurken "Ölmek, rezillikten daha iyi!" diye bağırdı.

Müfettişler iki adım ötedeydi. Korotkov uzanan elleri gördü, İçdoner'in ağzından alev çıkıyordu. Güneşli sonsuzluk nasıl da Korotkov'u büyülemiş, ruhunu sarıp sarmalamıştı. Delip geçen bir zafer çığlığıyla zıpladı ve uçtu. Bir an nefesi kesildi. Belli belirsiz, çok silik siyah delikleriyle, patlamalardan olması muhtemel gri bulutların üzerinden uçtuğu-

nu gördü. Sonra çok açık bir biçimde grinin yere düştüğünü, kendisinin de üzerinde, çatlak gibi görünen ara sokağa yükseldiğini gördü. Sonra kandan güneş bir çınlamayla kafasına düştü, daha fazla da bir şey görmedi.